

GEEN DAG ZONDER GODS WOORD

**Werkwijzer
voor junioren **7****

Voorwoord

Deze werkwijzer is een hulpmiddel om het gesprek rondom het Junioren Werkboekje zo prettig en doeltreffend mogelijk te laten verlopen. De opbouw is vanuit de leefwereld van de junioren gedacht en houdt rekening met variaties in leeftijd, interesse, beginsituatie en leerstijlen. U wordt dan ook van harte aangeraden de werkwijzer te gebruiken en indien mogelijk het voorgestelde verloop te volgen.

Uw voorbereiding is natuurlijk grondig. In de week voorafgaande aan het gesprek met de junioren heeft u de betreffende bijbelgedeelten grondig gelezen. U heeft uzelf ingeleefd in situaties en karakters. U heeft ook uitgebreid aandacht besteed aan de rubrieken “activiteit” en “verwerkingsactiviteit”.

De rubriek “activiteit” is bedoeld om de deelnemers te betrekken bij de stof van de les. Hier proberen we op een indirecte manier de vragen te beantwoorden: waarom zou ik mij voor deze materie interesseren, wat heb ik hieraan, wat gaan we doen?

De rubriek “verwerken” is bedoeld om de deelnemers de stof te laten toepassen, op een andere wijze te herhalen en een plaats te geven in eigen beleving.

Het zal duidelijk zijn dat we vooral in de activiteiten rekening dienen te houden met de verschillende wijzen waarop mensen leerstof tot zich nemen en eigen maken. Het aanbod zal dus zo breed mogelijk moeten zijn: visueel, auditief, praktisch, dynamisch, analytisch enz.

Een van de problemen waarmee we kampen in de sabbatschool is dat we hoofdzakelijk vanuit een boek werken. Het gaat om lezen. Leesstof. Het is niet iedereen gegeven om de literaire kwaliteiten van de Bijbel te kunnen zien en waarderen. Dat betekent dat gespreksleiders a.h.w. de vertaalslag moeten maken van auditief naar visueel, van horen naar doen, van literatuur naar schema enz.

Dat klinkt als een onmogelijke taak. Dat is ook zo als we daar steeds weer heel bewust bij stil zouden staan en per vers of perikoop al de leerstijlen en intelligentietypen aan ons voorbij laten trekken.

Wat we praktisch kunnen doen is het volgende. Per week proberen we via de rubrieken “activiteit” en “verwerkingsactiviteit” heel bewust verschillende leertypen te bereiken. De ene week werken we met het gehoor, de volgende met het oog. Soms zullen beide in één les kunnen. Met andere woorden we vragen ons iedere week wel bewust af of we “iets” hebben voor oog, oor, hart, lichaam. Dat zal niet altijd lukken.

Wat kunnen we doen voor:

Visueel ingestelden:

Werken met foto's,

Platen laten zien

De suggestie van kleur opwekken (wat zien ze?)

Landschappen en mensen laten zien via plaatjes, dia's enz.

De tekst van de Bijbel laten zien op een bord, wellicht in schematische vorm.

Welk landschap past bij de stof? Waar speelt het zich af? Waarom?

Gebruik van een zwart-wit tekening en de vraag hoe die moet worden ingekleurd. Waarom worden die kleuren genoemd?

Auditief ingestelden

CD's laten horen

Een hoorspel maken van de tekst
Vragen hoe iets klinkt, welke stem hoort er bij deze profeet? Waarom?
Vragen naar welke muziek bij een tekst hoort.
Laten voorlezen
Zingen (de les a.h.w. illustreren door goed uitgekozen liederen)
Laten kiezen uit muziek (welke melodie past het beste bij de stof, persoon, tekst?)
Rollenspel of casus

Praktisch ingesteld (doeners)

Stel: je hebt een ideaal voor de kerk/gemeente, welk stuk gereedschap past daar bij? Is jouw kerk een kettingzaag? Nee, wat dan wel. Vraag door.
Jezus staat voor een vraag. Wat zou jij doen?
De kerk dient liefde uit te stralen. Hoe zou je dat heel praktisch willen bereiken?
Er komen werkgroepen in de gemeente. Van welke werkgroep wordt je lid?
Wie van de personages in het verhaal staat het dichtst bij je?
Abstracte begrippen laten omzetten in “doe woorden”
Rollenspel of casus

Analytisch ingesteld

Het stellen van waarom vragen
Schema's laten maken
Sleutelwoorden laten opsporen
Abstracte woorden geven aan handelingen
Gesprek samenvatten
Verbindingen leggen tussen voorbeelden/symbolen en werkelijkheid
Rollenspel of casus

Het verhaal is een zeer belangrijk onderdeel van het gesprek. Het is in “gesprek met het verhaal” dat de junioren de Bijbel leren kennen en de Bijbel op een verantwoorde manier leren lezen. Vooral dat laatste is een belangrijke doelstelling van de gespreksleid(st)er. Verantwoord lezen betekent allereerst dat het verhaal ook werkelijk gelezen wordt: door u en door de junioren. Dat zal niet altijd lukken. Soms zijn verhalen te lang. Dan is het zaak dat u de leestocht wel hebt gemaakt en de junioren kunt behoeden voor foute gevolgtrekkingen, te snelle oordelen enz. Verantwoord lezen betekent ook dat het verhaal gelezen wordt zoals het er staat. Niets mag worden verbloemd of weggepoetst. Mensen en God worden niet beter voorgesteld dan ze in het verhaal naar voren komen. Laat dus al het verzachtende van de kinderbijbels achter u en laat de junioren kennis maken met wat er echt staat.

Van u, als gespreksleid(st)er vraagt dit extra inspanning. Niemand staat geheel onbevangen tegenover de tekst van de Bijbel. We brengen ons verleden mee en denken vaak dat we de verhalen al volledig kennen. Laat u verrassen door de tekst, zodat u de junioren kunt verrassen! Dat zal in de praktijk betekenen dat u het verhaal een aantal keren moet *lezen alsof u het nog nooit heeft gezien!* Neemt u die moeite dan zult u ontdekken dat u vol geestdrift de verhalen levend kunt maken voor de jongen mensen die u zijn toevertrouwd

1

Vorbereitung

Leerdoel

De junioren weten waar Israël, Assyrië en Babylonië liggen. Ze zijn zich ervan bewust dat Israël een klein land is dat ingeklemd ligt tussen een aantal grootmachten.

Werkboekje

Antwoord cirkelvormige puzzel: tweestromenland

Rebus: handelsstad

Puzzel:

1. tigris
2. eufrat
3. syrië
4. iran
5. mesopotamië
6. ninevë
7. assur
8. jordaan

Materiaal

- Plattegrond van uw stad
- Een duidelijke kaart of atlas van het oude midden oosten
- Illustraties van gebouwen en plekken in Assyrië en Babylonië
- Op (<http://www.ebibleteacher.com/images.html>) staan kaarten op basis van satellietbeelden en een aantal links die ander materiaal opleveren.

Adviezen

Laat de junioren zoveel mogelijk actief deelnemen aan de les. Het beste is als ze zelf ontdekken wat, wie, waar

Dat kunt u realiseren als u ze e.e.a. in de atlas laat opzoeken. Met meerdere kinderen in de groep kunt u eventueel splitsen.

Programma

Opening

Welkom

Zang

Gebed

Zendingsbericht

Lesbehandeling

1. Terugblik

N.V.T.

2. Activiteit

Neem de plattegrond van uw stad (het mooiste is zo'n toeristische kaart waarop de belangrijkste gebouwen 3 dimensionaal staan ingetekend) en laat de junioren de belangrijkste gebouwen en punten aanwijzen. Misschien ook de straat waarin ze wonen?

Doel is om een brug te slaan naar de reis van Abraham die ze gaan volgen op de kaartjes in hun werkboek.

3. Verhaal

NB. Zorg ervoor dat de junioren over een atlas kunnen beschikken en zorg er ook voor dat u de kaart eerder onder ogen heeft gehad en weet waar alles ligt!!

Het is natuurlijk niet de bedoeling dat u aardrijkskundeles geeft aan de junioren. Daarom het volgende voorstel: vertel het verhaal van Terachs tocht van Ur naar Haran. U vindt dat in Genesis 11:31-32.

Het is natuurlijk maar een kort verhaal. U kunt het uitbouwen door te vertellen dat Abraham meereisde en pas vanuit Haran verder trok naar het beloofde land Genesis 12:1-6). Vertel over de afstanden, hoe langzaam men vordert vanwege de dieren, dat er kinderen en ouderen meereizen enz. enz.

Laat de junioren de tocht van Terach volgen op de kaartjes die ze in hun werkboek aantreffen. Wijs aan waar de rivieren lopen, waar de woestijn ligt enz. Gebruik daarvoor een atlas.

Moedig de junioren aan om de plaatsnamen te leren door ze bij herhaling te vragen: hoe heet die plaats ook alweer? Welke rivier was dat?

Vertel over de machtige rijken die in het tweestromenland zijn ontstaan.

Informatie daarover treft u aan in de rubriek *Achtergrond en informatie...* Zoek plaatjes die een indruk geven van de welstand en grootheid.

4. Verwerkingsactiviteit

Geen. De junioren zijn actief genoeg geweest.

Achtergrond en informatie voor gespreksleid(st)er

I Assyrië

Gedurende twee honderd jaar van ca. 850-650 v. Chr., werden Syrië en Palestina overheerst door Assyrië. De Assyrische koningen waren tot aan de Middellandse Zee

gekomen ten tijde van de Rechters, maar Aramese stammen uit Syrië beletten verdere uitbreiding van hun gebied.

In 853 v. Chr. trad Salmanasser III van Assyrië op tegen een coalitie van Syrië (Benhadad) en Israël (Achab), hoewel hij pas in 841 duidelijk de overwinning behaalde. Achab bracht Israël in conflict met Assyrië, dat van toen af schatting oplegde aan Israël. De Assyrische activiteiten brachten verlichting aan Israël wat betreft de onderdrukking door Damascus. Hoewel Hazaël voor korte tijd hun het juk weer oplegde (2 Kon. 8:12; 12:17v.v.), werden ze daarvan verlost door een Assyrische veldtocht (ca. 800 v. Chr.) toen Joahaz schatting betaalde. Jerobeam II en na Uzzia van Juda schijnen de voornaamste vorsten geweest te zijn van zuidelijk Syrië en Palestina.

In 745 v. Chr. begon Tiglath-Pilaser III Assyrië's macht te herstellen. Menahem van Israël betaalde schatting, maar anti-Assyrisch gezinden namen Pekah in plaats van Menahems zoon, die echter al weer snel ter zijde werd geschoven door Hosea, aan wie door Assyrië de voorkeur werd gegeven. Toen Hosea afvallig werd, werd Samaria in 722 v. Chr. door de Assyriërs ingenomen en het volk weggevoerd. Dat Pekah anti-Assyrisch was, bracht Achaz van Juda er toe bij Assyrië bescherming te vragen. Toen Hizkia zich daarom zo onafhankelijk opstelde, volgde daarop een krachtige actie van Sanherib (701 v. Chr.). Manasse bleef op zijn beurt wel trouw aan Assyrië, nadat hij min of meer gedwongen een bezoek had gebracht aan Babel. (2 Kronieken 33:11), en regeerde lang (ca. 687-642 voor onze jaartelling). Josia profiteerde ook van de Assyrische bijstand en versterkte Juda, maar hij verloor het leven toen hij de laatste Assyrische koning te hulp kwam tegen opdringende Egyptische troepen (609 v. Chr; 2 Kon. 23:29).

In die tijd spraken de profeten Amos, Hosea, Micha en Jesaja. Zij lieten horen dat Gods volk de gevolgen van zijn ontrouw niet zou ontgaan, evenmin als andere volken. God gebruikte tenslotte andere volken om zijn eigen volk te straffen.

II Babylonië

Toen Jeremia begon te profeteren, nam de macht van het Assyrische rijk al sterk af. Nabopaser, de Chaldeese gouverneur van Zuid-Babylonië, overmeesterde Babel in 626 voor onze jaartelling En viel – in samenwerking met de Meden en Scythen – Assyrië aan. In Nahum staat te lezen hoe Ninevé tenslotte viel (612 voor onze jaartelling). Het laatste restant van het Assyrische rijk werd twee jaar later teniet gedaan. Zo worden de Chaldeeën de baas in dit gebied, ook al vielen de noordelijke provincies van het Assyrische rijk onder heerschappij der Meden. De beroemde Nebudkadnessar werd koning in 605 voor onze jaartelling. In de eerste twintig jaar van zijn regering werd er veel gestreden onder andere in Juda. Na Karkamis, nam hij Jojakim (aangesteld door de Egyptenaren als koning in Jeruzalem) gevangen en eiste van hem een eed van trouw (Daniël 1:1). Maar de Judeeërs legden deze eed naast zich neer en verbonden zich weer aan Egypte. Toen Nebudkadnessar hierover terecht in woede ontstak, belegerde hij Jeruzalem. Ook al pleitte Jeremia voor overgave, de koning wilde daar niet van weten. De koning stierf. Zijn zoon Jojachin werd als gevangene naar Babel gevoerd (597 voor onze jaartelling). Zedekia volgde hem op in Juda, maar hij had weinig geleerd en viel ook voor Egyptische listen, evenals zijn voorgangers. Juda's lot was onvermijdelijk. Babel viel weer aan en nam Jeruzalem in 587/6 voor onze jaartelling in. Grote aantallen van de overlevenden werden naar Babylonië gevoerd en Juda kreeg een gouverneur. De ballingen mochten zich – naar annalen blijkt – vrij bewegen in het land, hun eigen zaken opzetten en eigen godsdienst naleven. De Judeeërs keken vol bewondering naar de rijkdom en weelde die in Babel heersten en sommigen leidden daaruit af dat Marduk, de god der Babyloniërs, wel eens een heel machtige god zou kunnen zijn. Er waren echter ook enkelen die graag terug wilden keren (zie Psalm 137). Hoe groot de invloed was van de Babylonische cultuur kan worden afgeleid uit Ezechiëls visioenen en de verhalen van Daniël. Daaruit komt

een vermenging naar voren van oude tradities en nieuwe, vreemde opvattingen. De algemene omgangstaal was het Aramees.

Toch zou het rijk van de Chaldeeën niet lang meer bestaan. De mensen uit het heuvelgebied ten noorden en ten oosten van dit rijk zouden het – zoals Jesaja, Jeremia en Daniël al voorspelden – overvleugelen. De Meden werden steeds sterker en toen Cyrus, een Perzische vazal, in 550 voor onze jaartelling de macht greep, was het rijk der Meden zeker al even sterk als Babel. In 539 voor onze jaartelling viel het Babylonische rijk tenslotte voor de nieuwe macht.

De nieuwe koning was vredelievend, en hij stond de Joden toe om terug te keren en in Jeruzalem de tempel weer op te bouwen.

2

Vorbereiding

Leerdoel

De junioren weten dat Egypte een belangrijk land is in de geschiedenis en weten ook dat de naam Egypte voor Israël een bijklank heeft van slavernij en onderdrukking.

Werkboekje

Puzzel: gerst, tarwe, vlas, spelt.

Materiaal

Illustraties, platen, atlas. Een vragenlijst die u heeft gekopieerd. Zie bijlage onderaan.

Adviezen

Laat de junioren actief werken aan de les. Zie daarvoor een suggestie in de rubriek “activiteit”.

Programma

Opening

Welkom
Zang
Gebed
zendingsbericht

Lesbehandeling

1. Terugblik

Mesopotamië betekent?

Terach vertrok uit en ging naar

2. Activiteit

Deze week kunt u de activiteit en de lesbehandeling in elkaar laten overlopen. Leg illustraties, platen en kaarten op tafel. Geef iedere junior een vragenlijst (zie de bijlage!)

Vraag de junioren om hun werkboek te openen en aan de hand daarvan de vragen te beantwoorden.

Gebruik ongeveer 20 minuten van de lestijd voor deze activiteit. Sluit af door zelf de juiste antwoorden te geven en laat de junioren hun eigen vragenlijst corrigeren.

3. Verhaal

Schenk in de laatste tien minuten van de bespreking nog even aandacht aan de volgende twee vragen.

Egypte heeft een nare bijklank voor Israël. Waarom?

Waaraan moet Israël denken als het sabbat viert? Antwoord in Deuteronomium 5:12-15

4. Verwerkingsactiviteit

Geen

Achtergrond en informatie voor gespreksleid(st)er

Egypte van toen was niet zoals het Egypte van nu: een rechthoekig stuk land. In de tijd van de Bijbel was het een 900 kilometer lange riviervallei, van Aswan naar het noorden, die uitliep in een brede delta waar de Nijl uitmondde in de Middellandse Zee. Op een kaart ziet het er uit als een lotusbloem, een lange gebogen stengel met een kleine bloemknop: de provincie Fayum. De enige bron van leven is het jaarlijks weerkerende buiten de oevers treden van de Nijl. Voordat de moderne dammen in gebruik werden genomen, betekende “een goede Nijl” welvaart, want dan bleef er genoeg water over op het land om een goede oogst te garanderen. Maar een lage Nijl betekende slechte oogsten en dus hongersnood, terwijl een te ver buiten zijn oevers tredende Nijl teveel water op het land bracht en dat leidde tot verrotting van alles wat daar groeide.

Buiten de vallei is het land geel, dor en droog woestijngebied. Daar aan beide zijden van de Nijl waar het gebied woestijnachtig was, lag Egypte min of meer geïsoleerd. Maar er waren wel “wegen” dwars op de Nijl, zoals bijvoorbeeld door de Sinaï naar Palestina, en zuidelijker naar de Rode Zee. Binnenslands was de Nijl natuurlijk de belangrijkste verkeersader.

Geschiedenis en cultuur

De geschiedenis van Egypte begint ongeveer 3000 v. Chr. als de vallei en de delta verenigd worden onder één koning. Spoedig nadat de hiërogliefen worden uitgevonden. Dertig koninklijke families (dynastieën) volgden elkaar op. De periode van 3000 tot 300 v. Chr. is in te delen in zeven perioden: de oudheid, drie perioden van bloei, de Oude, Midden en Nieuwe rijken, van elkaar gescheiden door de eerste en tweede periode van verdeeldheid en de periode van uiteindelijke ondergang. Gedurende deze periode was Memphis – gelegen op het punt waar vallei en delta bij elkaar komen – de hoofdstad. In het Nieuwe rijk werd Thebe (450 km. Verder zuidwaarts) de hoofdstad. Nog lang daarna is dat het godsdienstig centrum geweest als de woonplaats van de god Amon. Nog later moest Memphis zijn rol delen met andere deltasteden. De farao was altijd het middelpunt van de samenleving, de tussenpersoon tussen goden en mensen. De goden vertegenwoordigden natuurkrachten, of natuurverschijnselen (zon, maan en sterren) of natuurbegrippen (zoals bijvoorbeeld de regelmatigheid van allerlei natuurverschijnselen). In de grote tempels werd de officiële eredienst verricht, waarbij alleen de farao, priesters en enkele hooggeplaatste functionarissen aanwezig mochten zijn. Alleen bij de publieke processies had de gewone man een aandeel in het aanbidden van de goden. Meestal had men thuis echter zijn eigen huisgoden. Natuurlijk was de magie een bloeiend bijverschijnsel, maar als er “zwarte” kunst werd toegepast, kon men er flink voor gestraft worden.

De burgerlijke regering berustte behalve bij de farao ook bij allerlei hoge ambtenaren: groot viziers voor het zuidelijke en noordelijke gedeelte van het rijk, schatbewaarders en zelfs was er een opperbelastingbewaarder! Allerlei klerken in de steden en provincies deden voor hen het werk. Vanaf het Nieuwe rijk was de farao ook de opperbevelhebber van het leger. Het onderwijs vond plaats op tempelscholen en bij de burgerlijke administraties, waar de klerken de jeugd onderrichtten.

De literatuur van Egypte is rijk aan verhalen, gedichten, spreuken van wijsheid en godsdienstige geschriften. Het land is getuige de vele voorbeelden die ons zijn overgeleverd, steeds rijk geweest aan beeldende kunstenaars.

Men dacht vaak na over een leven na de dood en om daaraan deel te kunnen nemen werd het lichaam gebalsemd, zodat de ziel er in kon terugkeren. Het hiernamaals werd beschouwd als een tegenhanger van het aardse leven, waarbij gereedschap en de voorwerpen en tekeningen die men vaak in graftomben aantreft, moesten dienen om het nieuwe leven in het rijk van Osiris, de god van de dood, voor de overledene zo aangenaam mogelijk te maken.

Van Abraham tot Jozef

Omdat Egypte met de Nijl niet zo afhankelijk was van de regen als Syrië en Palestina, kon Egypte hongrigeren uit die landen van graan voorzien. Toch werd er wel een soort van grenswacht uitgeoefend langs de randen van het Egyptische gebied, want Abraham werd bijvoorbeeld het land uitgeleid (Gen. 12:20). De farao's die in Abrahams en Jozefs tijd leefden, behoorden vermoedelijk tot de 12^e en 13^e tot 15^e dynastie. In die tijd waren er veel buitenlanders werkzaam in Egypte, van wie velen een tweede, Egyptische naam aannamen (Gen. 41:45). Dromen werden altijd als uiterst belangrijk beschouwd, zowel bij de gewone mensen, als in de kringen van het hof. Er bestonden dan ook allerlei boeken met droomuitleggingen. Het motief van de 7 koeien kwam niet alleen voor in farao's droom (Gen. 41:18 e.v.), maar ook in het Egyptische "Boek van de Dood", dat de voedselvoorzieningen van het hiernamaals beschrijft.

Ven elk stuk grond werd oogst berekend en daarover moest belasting betaald worden in natura. Jozefs maatregelen vonden dan ook niet veel tegenspraak, men was er aan gewend. De linnen kleding van Jozef, die hij draagt als onderkoning, is ons bekend van allerlei Egyptische schilderijen (Gen. 41:42).

Mozes en de uittocht

Vier eeuwen later waren veel Hebreëen slaven geworden. Ze moesten stenen bakken en sjouwen voor de bouwprojecten van het Nieuwe rijk. In verschillende Egyptische documenten kunnen we lezen hoe hun werksituatie in die tijd was. Op potscherven zijn vrij gedetailleerde "memo's" gevonden met aantekeningen over werktijden van bepaalde mensen. Er werd nauwkeurig bijgehouden hoeveel werkdagen iedereen had en hoeveel dagen men niet had gewerkt. Voor het laatste werd er vaak een reden bij vermeld: zijn vrouw is ziek, of: hij heeft bier gebrouwen met zijn baas, of: gestoken door een schorpioen. Vaak ook werd vrijaf gegeven voor religieuze feesten. Maar in Ex. 5:1-5 kan Mozes geen vrijaf krijgen voor zijn volksgenoten, omdat farao hun god niet wilde erkennen.

Dat Mozes werd opgevoed door een prinses, ook al was hij het kind van een slaaf, was niet zo verwonderlijk. Dergelijke "adopties" kwamen toen wel vaker voor.

Latere periodes

In onze bijbelse geschiedenis doemt Egypte weer op ten tijde van David en Salomo. Salomo huwde een dochter van een farao die Gezer innam en het aanhem gaf als bruidsschat (1 Kon. 9:16).

De letterkundige vorm van spreuken – voornamelijk een "boek van wijsheid van Salomo" – vertoont een duidelijke overeenkomst met andere werken van gelijke aard, zoals we die in het nabije oosten aantreffen. Het is echter onjuist aan te nemen dat Spreuken zoals wij dat kennen afgeleid is van een overeenkomstig Egyptisch werk van Amenope.

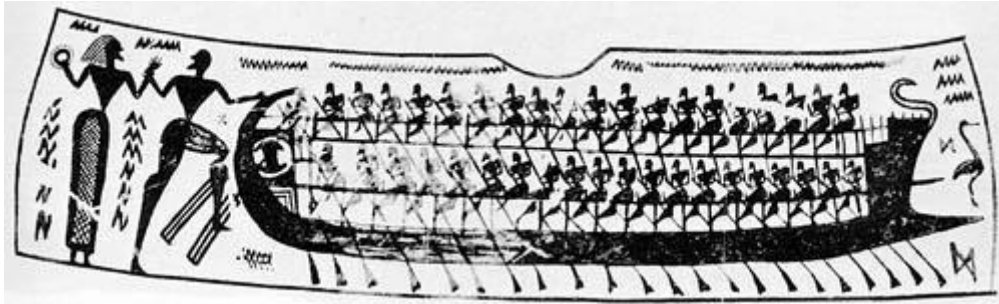
Salomo's rijk vormde politiek en economisch een bedreiging voor het Egyptische, zodat de Egyptische vorst de tweespalt tussen Jerobeam en Rehabeam aanwakkerde en zelf profiteerde van het in tweeën vallen van het rijk. Een grote overwinningsscène in de tempel van Thebe geeft beelden van zijn veldtocht. Hierna nam de macht van Egypte snel af. De profeten verweten het volk dat ze steunden op Egypte (zie Jes. 30,31; Jer. 46). Egypte was niet langer

in staat weerstand te bieden aan Assyrië en Babel en ging langzaam ten onder (Ezech. 29:15).
Het zou eeuwen duren eer Egypte weer nationaal onafhankelijk zou zijn.

Bijlage JuWW 7 editie 2006 les 2

Vragenlijst bij les 2

		Goed	Fout
De piramiden werden gebouwd na de geboorte van Mozes	☐	☐	☐
Alle farao's werden in een piramide begraven		☐	☐
De vallei der koningen is vlak bij de stad Luxor		☐	☐
De Nijl stroomt 500 kilometer door Egypte	☐	☐	
De meeste Egyptenaren woonden in het Nijldal	☐	☐	
Uien waren een belangrijk voedsel in Egypte		☐	☐
Om in Assyrië te komen trokken de legers van Egypte door Israël	☐	☐	
Jakobs zonen gaan naar Babylon om graan te halen	☐	☐	
Het volk Israël woont meer dan 400 jaar in Egypte	☐	☐	

3

Vorbereiding

Leerdoel

De junioren maken kennis met het land Israël.

Werkboekje

Puzzel (cirkel met letters): antwoord is *Jordaan*

Materiaal

- Probeer zoveel mogelijk illustraties te bemachtigen van de plaatsen die in de les worden genoemd. Van het Meer van Galilea en de Dode Zee staan illustraties in het werkboek van de junioren.
- Een flinke hoeveelheid boetseerlei

Adviezen

Probeer vooral de junioren aan het woord te laten.

Programma

Opening

Welkom
Zang
Gebed
Zendingsbericht

Lesbehandeling

1. Terugblik

“Het is een geschenk van de Nijl”. Wat is dit? Waarom dan?

2. Activiteit

Geen. Vertel de junioren dat ze de laatste 10 minuten van de les een opdracht krijgen om iets te maken met de boetseerklei die u klaar heeft liggen. Goed opletten dus!

3. Verhaal

Er is natuurlijk geen echt verhaal te vertellen

Waarschijnlijk is de beste aanpak een “wandeling” van noord Galilea naar de Dode Zee. Die wandeling wordt min of meer beschreven in het werkboekje. Als u daar uw extra kennis aan toevoegt “ komt u een heel eind!”

Om de kennismaking met de geografie van het land Israël toch nog iets smeuijs te geven kunt u plaatsen verbinden aan mensen en verhalen uit de bijbel.

Suggesties daarvoor:

De spelonken bij de Dode Zee: het is daar dat David zich verschool voor Saul
(1 Samuël 24)

De weg van Galilea naar Jeruzalem: Jezus maakt deze tocht en sterft in Jeruzalem

Het meer van Galilea: hier komen de meeste discipelen van Jezus vandaan

Dode Zee: het verhaal van Lots vrouw (Genesis 19:15-26)

4. Verwerkingsactiviteit

Laat de junioren een model van de Jordaan vallei boetseren. Laat ze rekening houden met het feit dat er een verloop van honderden meters is van het Meer van Galilea naar de Dode Zee en dat beide kanten van de vallei vrij steil omhoog lopen. Misschien kunt u een kaart als voorbeeld gebruiken.

ZORG VOOR VOLDOENDE KLEI.

Achtergrond en informatie voor gespreksleid(st)er

Het beloofde land heeft in de loop der tijden verschillende namen gedragen:

1. Palestina, naar de Filistijnen.
2. Kanaän, naar Kanaän, de zoon van Cham, de zoon van Noach (Genesis 11:31)
3. Land der Hebreëen, omdat Abraham een Hebreër was, genoemd naar één van zijn voorvaders, die Heber heette (Genesis 40:15).
4. Israël, naar de naam die God aan Jacob gaf (1 Samuël 13:10)
5. Land des Heren, omdat het land op een zeer bijzondere wijze eigendom is van de God, die zich aan de aartsvaders Abraham, Isaäk en Jacob had geopenbaard (Hosea 9:3)
6. Juda (of het joodse land) naar één van de zonen van Jacob. Deze naam heeft het meest betrekking op het zuidelijke gedeelte van Palestina. Het land wordt naar de joden genoemd sinds de terugkeer van het joodse volk uit de Babylonische ballingschap. In de tijd van de Romeinse overheersing werd het Juda genoemd (Nehemia 5:14)
7. Het heilige Land, omdat het een bijzonder land was (Zacharia 2:12; 11:12)
8. Het Sieraadland is de naam die men bij de profeet Daniël aantreft. Het zegt iets van het karakter van het land (Daniël 11:16,41)
9. Het Beloofde Land, omdat dit het land is, dat God aan het volk in slavernij had beloofd (Genesis 18:8).

De grenzen van het land zijn soms zeer verschillend geweest. Globaal genomen heeft Israël zich meestal binnen de volgende natuurlijke grenzen uitgestrekt:

- a. in het noorden door het Libanongebirge en het gebied van Syrië boven het Houlé meer.
- b. in het oosten liggen de woestijnen van Syrië en Arabië
- c. In het zuiden heeft men te maken met de Negevwoestijn en het woestijnachtige gebied ten zuiden van de Dode Zee. De Israëli's troosten zich enorme moeite om deze Negevwoestijn vruchtbaar te maken met zeer veel resultaat.
- d. In het westen wordt het begrensd door de Middellandse Zee.
De lengte van het land bedroeg meestal ongeveer 250 km (in de noord-zuid richting) en de breedte (oost-west richting) was om en nabij de 80 km. De oppervlakte was ongeveer gelijk aan die van Zwitserland.

Van west naar oost onderscheidt men vier landstreken, die in noord-zuid richting liggen:

- A. het vlakke kustland aan de Middellandse Zee. Overal bestaat deze vlakte, behalve bij de Karmel. In het zuiden heet dit gebied achter de duinen de Sjefeela, meer naar het noorden (tussen Joppe en de Karmel) de Saronvlakte.
- B. Naast deze kustvlakte strekt zich een heuvelachtig gebied uit. In het noorden het bergland van Galilea, in het zuiden het bergland van Zuid Samaria en Judea. Er tussenin treft men de vlakte van Jizreël aan. Het gebergte van Juda bestaat uit kalkrotsen. Deze kalk lost in koolzuurhoudend water op, zodat men er veel holen en grotten aantreft.
- C. Naast dit heuvelland naar het oosten toe, strekt zich het Jordaandal uit. In het noorden wordt dit begrensd door het Meer van Galilea, in het zuiden door de Dode Zee. Het is altijd een zeer vruchtbaar gebied geweest, maar het vertoont een zeer merkwaardig karakter door

het grote hoogteverschil tussen het noorden en het zuiden. Het Houlémeer ligt op 68 m boven de zeespiegel, maar het meer van Galilea ligt er al 212 onder en de Dode Zee wel 394 m. Dit geeft een enorm verval (907 m over een afstand van 190 km.)

De Arabieren noemen het gebied de El Ghor (= de spleet) of de grote scheur. In feite is het een slenk in de aardkorst die begint bij het dal tussen het Libanongebergte en de anti-Libanon die loopt tot aan de golf van Akaba.

D. Helemaal in het oosten ligt het Overjordaanse, dat twee delen kent:

- a. in het noorden is het een geweldig vulkanisch plateau met ontelbare basaltstenen.
- b. in het zuiden treft men vrij vlak land aan, dat bestaat uit liggende kalklagen.

Nog enkele bijzonderheden:

1. Galilea is een bergland met vrij veel onvruchtbare vlakten. Het wordt door beroemde wegen doorkruist. Vooral de Weg der Zee was een zeer belangrijke handelskaravaanweg, die Egypte met het Tweestromenland verbond. Vanaf de val van de hoofdstad Samaria woonde er een zeer gemengde bevolking. Het wordt dan ook door de profeet Jesaja het Galilea der heidenen (8:23) genoemd.

2. Samaria bestaat uit een bergland met kleine vlakten (Jesaja 28:1). De stad Samaria was op een berg gebouwd in de nabijheid van een zeer vruchtbare vallei. De bergen Ebal (940 m) en Gerizim (881 m). Op laatstgenoemde berg werd door de Samaritanen een tempel gebouwd, omdat de joden weigerden hen deel te laten nemen aan de bouw van de tweede tempel van Jeruzalem.

3. Juda: Dit bergland bestaat veelal uit steenachtige velden, waarop men ruw kreupelhout, doornstruiken en dwergeiken aantreft. Talrijke rotsblokken maken deel uit van het landschap. In de dalen vindt men olijfbomen, vijgen en terrassen met wijnstokken. De bergkamlijn vormt een natuurlijke noord-zuid waterscheiding. Ten oosten van de centrale bergketen helt de woestijn van Juda af naar de Zoutzee, die doorploegd wordt door dalkloven. Als de regen valt in woestijnachtige gebied, verschijnen er al gauw kleurige bloemen en fris groen op de anders kale hellingen. Juda is het land van de herders. David en Amos liepen er achter hun kudde aan (2 Samuël 7:8 en Amos 7:15). Sterk is de tegenstelling met het aangrenzende woestijngebied.

4. Zee van Galilea: Dit meer heeft in de loop der tijden verschillende namen gedragen: Zee Kinneret (Numeri 24:11), Meer van Gennesaret (Lucas 5:1), Zee van Galilea (Matteüs 4:18) en Zee van Tiberias (Johannes 6:1). De diepte schommelt tussen de 50 en 70 m. De grootste breedte is 9 ½ km en de lengte bedraagt 21 km. De totale oppervlakte is 170 km². er bestaat een grote visrijkdom en de vis vormt naast het brood vrijwel het hoofdbestanddeel van het voedsel van de bevolking.

5. De Dode Zee: Deze naam komt niet in de Bijbel voor. Er is wel sprake van de Zoutzee (Ezechiël 47:18) in tegenstelling tot de Middellandse Zee, de Zee der vlakten (2 Koningen 14:25) en de Bahr Lut (de Zee van Lot), zoals de Arabieren haar noemen. De Dode Zee is zeer langgerekt (76 km) en haar grootste breedte bedraagt 15,7 km. De totale oppervlakte is 920 km² en de grootste diepte is 401 m. Rekent men daarbij dat de waterspiegel al 394 onder de zeespiegel ligt, dan komt men op 795 m.

Het zoutgehalte schommelt tussen de 20 tot 25 %. Er leven dus geen vissen in het water. In de buurt van de Dode Zee zijn enige tientallen jaren geleden de beroemde 'Dode Zeerollen' gevonden, in de buurt van Qumran. Ze zijn een enorm rijke bron aan informatie. Naast allerlei

teksten die ons informatie verstrekken over de gemeenschap van Qumran, een joodse sekte, heeft men er manuscripten van alle bijbelboeken (op Ester na) gevonden. Tot voor de opzienbarende vondst in 1947 moesten de geleerden zich baseren op kopieën van het Oude Testament die dateerden van ongeveer 1000 van onze jaartelling. De Dode Zeerollen zijn echter uit de eerste en tweede eeuw voor onze jaartelling. Bij vergelijking van de teksten bleek dat in ruim 1000 jaar geen noemenswaardige verschillen vielen aan te wijzen. De betrouwbaarheid van de oudtestamentische teksten is hierdoor bovenmate versterkt.

4

Vorbereiding

Leerdoel

Een verdere kennismaking met de wereld van het oude Israël.

Werkboekje

Oplossing puzzel met bladeren: wijnstok, vijgenboom, olijfboom

Materiaal

- Meenemen: druiven, olijven, olijfolie, goud, wegenkaart, snuiflampje (?)
- Zes stukjes stevig karton (8x20 cm) met onderstaande teksten er op. Nummer de kaartjes niet.

Eten en drinken

School

Sport

Een huis

Je veilig voelen

Mensen die van je houden

Adviezen

Sla de activiteit niet over!!

Programma

Opening

Welkom
Zang
Gebed
Zendingsbericht

Lesbehandeling

1. Terugblik

Leven er vissen in de Dode Zee? Waarom wel/niet?

2. Activiteit

Laat de meegenomen ingrediënten (zie rubriek *materiaal*) aan de junioren zien. Ze kunnen de olijven proeven. U kunt eventueel een klein snuiflampje laten branden op olijfolie. De junioren zullen zien dat er in meer dan 2500 jaar niet zoveel is veranderd in de basisbehoeften van mensen.

3. Verhaal

Leg de zes kaarten die u heeft nagemaakt of uitgeknipt op tafel.

Vertel: Meneer *Ionium Drag* komt van Mars en bestudeert het menselijke ras. Hij vraagt zich af wat een mens echt nodig heeft om te overleven. Kun je hem helpen door de kaarten in orde van belangrijkheid neer te leggen?

De juiste volgorde is:

1. eten en drinken
2. een huis
3. je veilig voelen
4. mensen die van je houden
5. school
6. sport

Misschien zal er enige discussie ontstaan. Laat de junioren in ieder geval zien dat er een aantal basisbehoeften zijn die door de eeuwen niet veranderen. Mensen kunnen absoluut niet zonder eten of drinken. Onderdak is nodig. Zonder veiligheid is er geen goed leven mogelijk, daarom zoeken mensen ook bescherming bij elkaar. Alleen in een veilige omgeving kunnen kinderen een goede opvoeding krijgen. Binnen de groep heeft ieder mens waardering nodig van eigen talenten en mogelijkheden. Mensen willen zich aanvaard weten.

Hoger onderwijs en vervoer zijn duidelijk van minder belang voor het overleven.

De basisbehoeften zijn vandaag niet anders dan vroeger. Daarom zie je ook dat dingen als voedsel, huizen, werk enz nauwelijks echt veranderen. De vorm kan verschillen, maar de inhoud is nog altijd hetzelfde.

Maak nu een reis door Israël. Gebruik het werkboekje om de kennis van de junioren over het Land van Overvloed te vergroten. Probeer wederom om veel illustraties en platen te gebruiken.

U kunt het lied van de wijngaard (Jesaja 5:1-3 en verder) gebruiken om iets te vertellen over een boer die een wijngaard wil aanleggen. In het werkboekje hebben de junioren het inleidende verhaal ter beschikking.

Laat duidelijk merken dat de mensen vroeger ook niet gek waren. Salomo wist heus wel hoe hij handel moest drijven en gebruik kon maken van een goed wegennet en veilige scheepsroutes.

Net als nu werd er belasting geheven en doorvoer- en invoerrechten betaald. Vooral de Filistijnen, die de kustweg beheersten, wisten goed geld te verdienen aan het transport van goederen. Ook dat staat in het werkboekje.

4. Verwerkingsactiviteit

Plaats twee stukken tekenkarton (100x75 cm?) op tafel. Vraag de junioren om de komende week foto's, tekeningen, plaatjes, illustraties mee te nemen die te maken hebben met het dagelijkse leven van het oude Israël. Te denken valt aan: etenswaren, kleding, vervoer, natuur, gereedschap, steden, rivieren, mensen, schepen, gebouwen enz. enz.

Volgende week maakt u daar een collage van.

Achtergrond en informatie voor gespreksleid(st)er

De Israëlieten deden weinig aan internationale handel, vooral ook omdat de karavaanroutes langs de kust liepen en deze kustvlakte vaak niet in hun handen was.

Toen de Israëlieten uit Egypte kwamen en Kanaän veroverden, voerden de volken die daar woonden een levendige handel. Toen de Israëlieten het land in bezit genomen hadden, waren het de buitenlanders, die de handel bleven drijven. Alleen in Salomo's tijd bloeide de buitenlandse handel. Salomo dreef handel met de Feniciërs, Tyrus en Sidon en zelfs over zee. Na Salomo's dood verloor de buitenlandse handel weer haar betekenis. In het binnenland dreven de Israëlieten wel veel handel. Dat gebeurde in de poort van de stad.

Koper, eigenlijk brons (d.i. een legering van koper en tin) werd veel gebruikt voor het vervaardigen van gebruiksvoorwerpen. In de buurt van Elat zijn belangrijke kopergietereien van Salomo ontdekt. Maar ook tijdens de woestijnreis maakten de Israëlieten gebruik van koper c.q. brons.

In Exodus 26 en 27 worden i.v.m. het vervaardigen van tabernakelattributen veel koperen voorwerpen genoemd:

Exodus 26:11 - haken

Exodus 26:37 - voetstukken

Exodus 27:3 - Potten, scheppen, sprengbekkens, vorken, vuurpannen.

Exodus 27:4 - ringen

Exodus 27:6 – draagstokken

Als eerste smid noemt Genesis 4:22 Tubal-Kaïn. Hij bewerkte koper en ijzer. IJzersmeden leerden de Israëlieten van de Filistijnen en van andere volkeren uit Kanaän toen zij het land in bezit namen. IJzer gebruikte men voor het vervaardigen van wapens en landbouwwerktuigen en gereedschappen.. De afgebeelde voorwerpen zijn resp. hamer, priem, zaag en sikkel.

Het land Kanaän werd de Israëlieten voorgesteld als het land vloeiend van melk en honing. Deuteronomium 8:8 doet ons gewag van nog veel meer overvloed: tarwe, gerst, wijnstokken, vijgenbomen, granaatappelbomen, olijfbomen en honing.

Voor de olijfboom, de vijgenboom en de wijnstok zijn van groot economisch belang voor Israël.

Salomo onderhield een levendige ruilhandel met koning Hiram van de Libanon en leverde hem tarwe en olijfolie in ruil voor ceder- en cipressenhout.

Werkplan voor aanleg werkplan voor onderhoud

muurtjes stapelen

terrassen aanleggen snoeien

spitten wieden

stenen verwijderen grond losmaken

beplanten oogsten

uitkijktoren bouwen muurtjes opnieuw stapelen

perskuip uithouwen

bewaarplaatsen uithouwen

Om olijfolie te maken ging men als volgt te werk:

1) Gave olijven werden gekneusd. De olie die men daaruit verkreeg was de zuivere gestoten olie, zonder bijmengsels.

2) Dan werden de olijven onder druk gezet en verkreeg men een soort olie van iets mindere kwaliteit: de gestoten olie.

3) Tenslotte werden olijven voor dagelijks gebruik in een olijvenpers uitgeperst en verkreeg men olie vermengd met vruchtvlees en pitten. De olie werd bewaard in aarde vaten, kleinere hoeveelheden in kruiken. Men gebruikte olijfolie voor allerlei doeleinden.

Thuis - voor het bereiden van maaltijden (1)

- voor het verzorgen van wonden (4)

- voor verlichting (3)

In dienst van God: - bij het spijsoffer (2)

- als brandstof in de kandelaar (5))

- voor het zalven van koning en profeten (6)

In Micha 4:1-5 onder de titel “het komend Vrederijk” doet de profeet een profetie voor het laatste der dagen. God zal recht spreken over machtige natiën. Zwaarden worden omgesmeed tot ploegscharen en speren tot snoeimessen. Er zal geen oorlog meer zijn. Geen kernwapens meer. Geen terreur. Maar een volkomen vrede. Een ieder zal zitten onder zijn wijnstok (Symbool van vreugde) en onder zijn vijgenboom. Onder de brede bladerkroon, die doorbuigt onder het gewicht van de grootste boombladeren, die in Israël voorkomen, kun je je goed

verschuilen, schaduw vinden en tot rust komen. Zo symboliseert de tekst een tijd van vreugde en rust, die eens zal aanbreken. Wat zal men daarnaar verlangd hebben in Micha's tijd.

5

Vorbereiding

Leerdoel

De junioren maken kennis met de naaste bureu van Israël.

Werkboekje

Antwoorden Kruiswoord:

1. El
2. Kamos
3. Milkom
4. Kos

Antwoord kruiswoord

1. **B**eer
2. **A**vond
3. **A**ardbei
4. **L**ijm

De vijf Filistijnse steden:

Gaza, Asdod, Askalon, Gat, Ekron.

De onderstreepte letters vormen de naam van de God Dagon.

Antwoorden voor de activiteit.

Kanaänieten – El
Moabieten – Kamos
Ammonieten – Milkom
Edomieten – Kos
Feniciërs – Baäl
Filistijnen – Dagon
Arameeërs – Hadad

Materiaal

Uitgeknijpte kaartjes (zie hieronder). Uitvergroete landkaart (les 5).

Adviezen

Laat de junioren de activiteit doen.

Programma

Opening

Welkom
Zang
Gebed
Zendingsbericht

Lesbehandeling

1. Terugblik

Vorige week heeft u de junioren gevraagd om plaatjes en illustraties mee te nemen. Geef de gelegenheid om deze te laten zien. Aan het eind van de les kunt u ongeveer 10 minuten inruimen om de meegebrachte illustraties op te plakken en het zo ontstane collage aan de muur te hangen.

2. Activiteit

U heeft de landkaart in les 5 van het werkboekje uitvergroot. Leg deze op tafel. Ernaast plaatst u kaartjes met de namen van volken en de namen van goden. Laat de junioren de juiste kaartjes op de juiste plek op de kaart leggen. Dat mag in overleg en met gebruik van het werkboek. Zie hieronder voor de kaartjes.

3. Verhaal

Er is geen centraal verhaal. Misschien is het goed om de junioren te vertellen over de goden die in Europa werden aanbeden voordat de God van Jezus “over nam”. Door dit te doen laat u zien dat de wereld van vele goden niet zo ver weg is.

De namen van enkele van onze dagen zijn ontleend aan de oude goden.

Vrijdag is van Frija de Germaanse godin van de liefde
Woensdag is van Wodan, de stormgod
Donderdag is de dag van Donar (donderdag)
Zondag – de dag van de zon (opgevat als een god)
Maandag – de dag van de maan (opgevat als een god)
Januari van Janus de god met de twee gezichten
Juni van Juno de godin

Zie voor afbeeldingen aan het einde van de les.

Behandel uit het werkboek de zaken die u het belangrijkste vindt. Let wel op de doelstelling!!

4. Verwerkingsactiviteit

Collage maken van meegebrachte illustraties (zie les 4 en hierboven onder “terugblik”)

Achtergrond en informatie voor gespreksleid(st)er

1. Moabieten

Moab werd begrensd in het westen door de Dode Zee, in het zuiden door de beek Zered, in het oosten door de woestijn en in het noorden ligt de grens tussen de Arnon en de noordelijke punt van de Dode Zee.

De hoofdstad heette Kir-Chareset. Moab kende een redelijk hoge cultuur. De nationale god, een typische oorlogsgod, was Kamos, ook Baäl-Peor genoemd. Uiteraard was er ook plaats voor de vrouwelijke godin Astarte. De Moabitische taal verschilt niet veel van het bijbelse Hebreeuws. Er is een zeer belangrijke inscriptie gevonden met een tekst van Koning Mesa, die met koning Joram van Israël (zoon van Achab) oorlog heeft gevoerd. Mesa behaalde daarbij de overwinning door onder andere op het kritieke moment zijn eigen zoon op de muren van de belegerde stad aan zijn god Kamos te offeren. Zo kon hij zich opnieuw onafhankelijk opstellen ten overstaan van Israël, waaraan Moab sinds Omri (vader van Achab) schatting moest betalen.

Verdere oorlogen met het volk Israël waren er als Israël het land Palestina in bezit nam. Koning Balak probeerde de profeet Bileam in te schakelen om Israël te verslaan. Koning David maakte Moab schatplichtig. In feite waren de Moabieten een aan Israël verwant volk omdat zij nakomelingen zijn van Lot. De Israëlieten mochten zich echter niet met hen verzwageren.

2. Ammonieten

Ammon lag ten oosten van Israël aan de overkant van de Jordaan en ten noorden van Moab. Ook dit volk was een aan Israël verwant volk, want het stamt ook van Lot af. Al in de tijd van de Richteren hadden de Ammonieten een koninkrijk. De hoofdstad was Rabba en dat is nog steeds hoofdstad, maar dan van de huidige staat Jordanië. Toen een deel van de stam van Efraïm zich vestigde ten oosten van de Jordaan in de buurt van Gilead, kreeg Israël voortdurend met de Ammonieten te maken. Jefta voerde er oorlog mee en Saul bezorgde het een smadelijke nederlaag, toen hij de inwoners van de stad Jabes te hulp schoot. David slaagde erin de Ammonieten te onderwerpen en hij werd er zelfs koning over. Koning Salomo heerste eveneens over Ammon en schonk de nationale volksgod Milkom (of Moloch) een altaar op een hoogte. Na de scheuring van het rijk van Salomo herwon Ammon zijn zelfstandigheid voor geruime tijd.

3. Edomieten

Edoms gebied begon ten zuiden van het land Moab. Haar grenzen hebben nogal eens gewisseld, maar meestal strekte haar gebied zich uit van de grens van Moab in het noorden tot aan de Rode Zee in het zuiden.

Edom was belangrijk vanwege zijn strategische ligging en zijn bezit van koperertsminen. Twee belangrijke havens, Elat en Esjon-Geber verstevigden de handelspositie van Edom.

Verschillende wegen leidden van daaruit naar het noorden. Edom was daarom na een redelijk lange periode van zelfstandigheid (voor David) dikwijls in handen van Israël. Daarbij zijn verschillende bloedige oorlogen uitgevochten. De Negevwoestijn met de daar wonende nomadenstammen was meer dan eens betwist gebied tussen Israël en Edom. Haar hoofdstad was Sela.

Op godsdienstig vlak hadden ook de Edomieten hun eigen god: Kos, waarvan nauwelijks iets bekend is. Er mag van worden uitgegaan dat deze godheid dezelfde karaktertrekken had als de goden van de Ammonieten en Moabieten. Edom kan echt een broedervolk worden genoemd. Het gaat om de afstammelingen van Esau, de broer van Israël (Jakob). Uit Deuteronomium 23:7 kan men afleiden, dat Edomieten bij het heiligdom te Berseba door de zuidelijke stammen van Israël tot het heiligdom werden toegelaten.

4. *Kanaänieten*

Deze naam is de aanduiding van de bevolkingsgroep die al in Palestina woonde voor de inbezitname van het land door de Israëlieten. Zij leefden naast een hele serie van andere volken (zie Deuteronomium 7:1). Zij werden niet door de Israëlieten verdreven en bewoonden daarom gedurende eeuwen de vlakten van Palestina, terwijl de Israëlieten vaak de minder vruchtbare en onherbergzame gedeelten van het land dienden te bezetten. Zij hadden dan ook gedurende al die tijd een kolossale invloed op het geestelijke en zedelijke leven van Gods volk. Steeds weer liet de laatste zich er toe verleiden gedeeltelijk of geheel de levensstijl van de Kanaänieten over te nemen.

Hun hoofdgod heette El. Hij was de oppergod van een meergoden pantheon. Later werd El meer en meer verdrongen door de jongere en krachtigere Baäl, de vruchtbaarheidsgod.

5. *Feniciërs*

Zij woonden in de kustvlakte ten noorden van het Karmelgebergte en beschikten over zeer belangrijke en machtige havensteden, zoals Tyrus en Sidon. Het was een volk van zeevaarders en kooplui. Fenicië kende een zeer hoge cultuur en er waren tijdens het Davidische-Salomische rijk zeer veel uitwisselingen op economisch, maar ook op cultureel gebied. Van grote invloed was de godsdienst van de Feniciërs in Israël, toen koning Achab van Israël in het huwelijk trad met de Tyrische prinses Izebel. Zij bracht haar hofhouding, priesters en goden met zich mee en ijverde sterk voor de aanname van haar goden door de Israëlitische bevolking. Zij had daarbij veel succes. De hoofdgod van deze Feniciërs was Baäl, de vruchtbaarheidsgod, bijgestaan door de belangrijke godin Astarte. De hoofdstad van Fenicië was de havenstad Tyrus.

6. *Filistijnen*

Zij vormden het enige niet-Semitische volk in dit rijtje. Oorspronkelijk woonden zij waarschijnlijk op het eiland Kreta, maar het kan ook Klein-Azië (=het huidige Turkije) zijn geweest. Zij ondernamen als het ware een volksverhuizing en kwamen terecht op de kustvlakten van Palestina. Zij verwoestten daarbij waarschijnlijk een aantal oud-Kanaänitische steden. Na verloop van tijd echter namen zij steeds meer zeden en gewoonten van de Kanaänieten over. Zij kenden het gebruik van ijzer, waarvan zij het monopolie zorgvuldig bewaarden. Dit verleende hun aanzienlijke militaire macht. Op politiek vlak vormden zij een verbond van de vorsten van hun belangrijkste steden. Deze bond gaf men de naam Pentapolis, vanwege het getal van vijf steden, waardoor hij werd gevormd: Gaza, Gat, Ekron, Asdod en Askalon. Zij werden door de Israëlieten echt als vreemdelingen ervaren,

omdat zij onbesneden waren en zich anders kleedden en wapenden. Dikwijls probeerden de Filistijnen van de kustvlakte het binnenland te veroveren. De grootste botsingen vonden plaats in de tijd van de Richters en vooral tijdens het bewind van koning Saul. David overwon hen en lijfde hun gebied in.

De bedreiging van de Filistijnen was daarna niet meer zo sterk. Alleen ten tijde van Rehabeam, de zoon van Salomo, vormden zij nog steeds een gevaar. Het grootste deel van de tijd echter bleven zij afhankelijk van Juda, tot de Assyriërs en later de Babyloniërs zich ermee bemoeiden.

Hun hoofdgod was Dagon, een vruchtbaarheidsgod, waar het één en ander over wordt verteld in het boek Samuël.

7. *Arameeërs*

In de tijd van de aartsvaders woonden de Arameeërs in Aram-Naharaïm, het gebied tussen twee noordelijke zijrivieren van de Eufraat. In dat gebied lag Haran. Het is mogelijk dat zij aanvankelijk in het zuidoosten van Mesopotamië woonden en later naar het noord-westen in de richting van Haran trokken, net zoals Abraham deed. In de 12e eeuw trokken zij meer naar het zuid-westen, naar het huidige Syrië. Damascus werd hun hoofdstad. Het Arameese rijk stond meestal op voet van oorlog met de Israëlieten. Vooral in de tijd van Achab zijn er verschillende oorlogen tussen Israël en Aram gevoerd. De Arameeërs aanbidden de god Hadad of Rimmon, een storm- en dondergod.

Feniciärs	Kanaänieten	Filistijnen
Moabieten	Ammonieten	Edomieten
Arameeärs		

El	Dagon	Hadad
Kamos	Baäl	
Milkom	Kos	

Bijlage bij les 5

Odin (Wodan) Woensdag

Frija (vrijdag)

Donar met zijn hamer
(donderdag)

In deze steen kon de edelsmid zowel een kruis als een hamer van Thor (Donar) maken. Zo kon hij christenen en heidenen tevreden stellen.

6

Vorbereiding

Leerdoel

De junioren weten wat de inhoud is van het Pascha en van het christelijke paasfeest.

Werkboekje

Antwoorden puzzels:

Puzzel 1: Uittocht

Puzzel 2: Uit Egypte

Materiaal

Een bord en krijt of een groot vel papier met een dikke stift.

Adviezen

Programma

Opening

Welkom

Zang

Gebed

Zendingsbericht

Lesbehandeling

1. Terugblik

Hoeveel namen van de buurvolken van Israël weet je nog?

2. Activiteit

U heeft een bord of een groot vel papier. Bovenaan het bord (papier) schrijft u: **Slaaf**

U trekt een verticale lijn zodat u twee kolommen krijgt. Boven de ene kolom schrijft u: **woorden**, boven de tweede kolom schrijft u **kleuren**.

Vraag de groep aan welke andere woorden ze denken als ze aan het woord slaaf denken.
Vraag ook welke kleuren ze erbij denken.
Bijvoorbeeld: gevangen, rood, pijn, zwart,

Probeer nu en dan te vragen wat een woord of een kleur betekent voor de junior die het noemt.

Tenslotte vraagt u of de groep samen wil laten zien wat het is om slaaf te zijn. Hoe zou je dat zichtbaar kunnen maken?

3. Verhaal

De les is het best te benaderen vanuit hoofdstuk 12 van het boek Exodus. Probeer het verhaal na te vertellen vanuit het perspectief van een tienjarige. Zou het kind bang zijn? Welke vragen zou het stellen: waarom is het zo vroeg donker? Waarom moeten we binnen blijven? Waarom verf je de deur met bloed?

Zorg ervoor dat u de essentie van de les duidelijk maakt. In het werkboekje wordt vooral aandacht gevraagd voor:

1. De inhoud van Pascha, waarom wordt het gevierd? De uittocht.
2. Pascha is teken van bevrijding.
3. Het christelijke paasfeest is een "nieuw begin"

4. Verwerkingsactiviteit

Geen

Achtergrond en informatie voor gespreksleid(st)er

Het volk Israël zou vertrekken met God als gids en Mozes en Aäron als zijn assistenten. Een groot volk op tijd gereed doen staan is een reuze toer, maar dat volk bijeen houden en te begeleiden en veilig te beschermen was een veel grotere opgave. Mozes had de taak om de vele losse schakeltjes Israëlieten samen te smeden tot één keten: het volk Israël.

Hoe deed hij dat? God gaf opdrachten:

- 1e. Geef hun een eigen godsdienst: eigen inzettingen en voorschriften.
- 2e. Geef hun het geloof in de ene ware God waardoor afgerekend wordt met de hele serie die het leven moeilijk maakten door de vele rituelen en taboes (Exodus 12:12).
- 3e. Geef hun het gevoel van nationale trots en eer door hun uitverkiezing boven andere volken om de "eerstgeboren zoon van God" te mogen zijn. Dit hield de opdracht in om beeld en gelijkenis van God te zijn, zoals eens Adam de opdracht kreeg. Dit vaandel moest hoog gehouden worden tot voorbeeld voor de volken op aarde. Het was tegelijk de verkondiging van het Koninkrijk Gods in de toekomst.

De volgende vraag was: hoe het volk de eerste tijd in leven te houden? (Exodus 11:1-4).
"Daarom moet je tegen de Israëlieten zeggen, dat iedereen zowel man als vrouw, aan zijn burens zilveren en gouden sieraden gaat vragen." De HEER had ervoor gezorgd dat de Egyptenaren het volk goed gezind waren. Bovendien stond Mozes in hoog aanzien bij de

hofdienaren van de Farao en bij het Egyptische volk. De eerste inzetting: het Paschafeest of feest van "voorbijgang". De Israëlieten moesten een geloofsdaad stellen: het verven van de deurposten met bloed van een schaap of een geit, een eenjarig dier zonder enig gebrek. Men mocht dus niet zomaar een dier nemen of een dier dat geen waarde had door ziekte of lichamelijke gebreken.

"Het bloed aan de deurpost is een teken aan jullie huizen; elk huis met dat teken zal Ik voorbijgaan." Pasach = (over) springen.

Wist God niet waar Israëlieten woonden? Waarom anders dit merkteken (Exodus 12:13)? Zoals gezegd bewezen de Israëlieten hun geloof door dit bevel op te volgen. Volgens de joodse traditie werd de deur van de binnenkant geverfd, niet aan de buitenkant zoals meestal op afbeeldingen te zien is in kinderbijbels.

Het is nl. niet de bedoeling om God de weg te wijzen tussen de huizen, maar dit teken moest zichtbaar voor de Israëlieten aangebracht worden. Voor hen was het een symbool. (Uit: joodse rituelen en symbolen, Rabbijn S.Ph. de Vries, blz.118) Verdere aanwijzingen betreffende het klaarmaken en nuttigen worden heel nauwkeurig gegeven (v.8-11).

"Eet het haastig: met je reiskleren en sandalen aan en met je stok in de hand. Het is het Paasfeest ter ere van de HEER." Waarom met haast? Omdat nu de tijd van verlossing was aangebroken. Nu niet gewacht; morgen is misschien de gunstige gelegenheid voorbij en is het te laat. Maak haast met je bevrijding!

De uittocht is de geboorte van het volk Israël. Het is het begin van het joodse godsdienstige leven dat in symbolen wordt uitgedrukt en in ceremonieel en ritus vastgehouden.

"Maak van deze dag een feestdag Om te herdenken wat Ik gedaan" (Hebreeën). Alle komende generaties moeten ter ere van Mij dit feest vieren." Exodus 12:14. Tweede inzetting en herdenkingsdatum: het feest van de ongegiste broden (v.15-21). Zie ook Leviticus 23.

"Die nacht waakte de HEER over hen; Hij leidde hen veilig het land uit. Daarom geldt voor alle komende generaties: iedere Israëliet moet deze nacht wakend doorbrengen, ter ere van de Heer." Exodus 12:42.

Hoe kunnen we dit op onszelf toepassen?: al waakt de HEER, de gelovige moet niet in slaap vallen. Hij moet wakend zijn, bereidwillig klaarstaan, gereed voor vertrek bij het eerste sein: zijn (geestelijke) bagage ingepakt, geheel aangekleed (kleed van zuiverheid), de schoenen aan (van bereidwilligheid), de stok (van Godsvertrouwen en steun) in de hand, wachtend op de bevrijding van de HEER, de uiteindelijke verlossing van de duisternis of het kwaad, uitziend naar de toekomst.

Volgens de joodse traditie zal Elia komen om de grote dag der Verlossing, de komst van de HEER aan te kondigen (Maleachi 3:1? 4:5).

Om die reden heeft men aan het Paasfeest nog iets toegevoegd: aan het eind maakt het jongste kind de deur voor Elia open, de beker wijn staat al voor hem klaar op tafel met een blik op de toekomst!

7

Vorbereiding

Leerdoel

De junioren weten dat de Grote Verzoendag de dag is die God aan het volk Israël heeft gegeven om alles weer goed te maken: goed met je medemens en met God.

Werkboekje

Antwoorden

14^e dag 1^e maand is Pascha (Pesach)

1^e dag 7^e maand is Nieuwjaar

10^e dag 7^e maand is Grote Verzoendag

15^e dag 7^e maand is Loofhuttenfeest.

Materiaal

Geen

Adviezen

Geen

Programma

Opening

Welkom

Zang

Gebed

Zendingsbericht

Lesbehandeling

1. Terugblik

Weet je nog waarom Israël het Paschafeest viert?

Wat werd er gegeten op het feest?

2. Activiteit

Laat de junioren de volgende zaken uitbeelden. Ze mogen niet spreken. U kunt ze één voor één laten “optreden” of u vraagt ze als groepje te werken.

Vergeving

Boosheid

Eerbied

Nieuw begin

3. Verhaal

Leg de nadruk vooral op het leerdoel (zie boven). U kunt het verhaal van de Grote Verzoendag (Leviticus 16) het best vertellen op de volgende manier:

1. Israël kent een nieuwjaarsdag die eigenlijk geen nieuwjaarsdag is. Natuurlijk viert men die dag wel, maar het echte nieuwe begin is dan nog meer dan een week weg.
2. Het nieuwe begin heet Grote Verzoendag (Jom Kippoer). In de tabernakel/tempel wordt dan een soort “schoonmaak” gehouden van alles wat verkeerd is geweest in het afgelopen jaar. Kippoer hangt samen met een hebreuws werkwoord dat “bedekken” betekent.
3. Laat zien dat de Hogepriester a.h.w. de troonzaal van God (Heilige der Heilige) betreedt. Vandaar uit komt hij weer naar buiten en kondigt hij vergeving aan door de zonden op het hoofd van een bok te leggen. De bok wordt ver weg gebracht, ver weg van het volk. De zonde/schuld is niet meer!
4. Benadruk het volgende gedeelte uit het werkboekje: *En als het dan fout gaat? Straft God dan meteen? Nee, hij weet dat je veel meer bereikt door vergeving. Hij geeft je een nieuwe kans. Je mag leren van je fouten. In het oude Israël was er één dag in het jaar waarop je dat héél duidelijk mocht zien.*
5. Laat zien dat Grote Verzoendag en Avondmaal beide een “nieuw begin” in zich dragen. Zie daarvoor het werkboekje.

4. Verwerkingsactiviteit

Vraag: wat **zie** je bij de uitdrukking, “*Met de mantel der liefde bedekken?*”

Achtergrond en informatie voor gespreksleid(st)er

Zie les 8

8

Vorbereiding

Leerdoel

De junioren weten wat Loofhuttenfeest en Pinksteren betekenen voor het volk Israël.

Werkboekje

Ontbrekende woorden “zondag”: breng **dank** aan de **Heer** want hij is **goed, eeuwig** duurt zijn **liefde**.

Materiaal

Lange stokken, touw, een aantal takken.

Adviezen

Programma

Opening

Welkom
Zang
Gebed
Zendingsbericht

Lesbehandeling

1. Terugblik

Vraag nog even naar de betekenis van Grote Verzoendag. Het is de dag waarop de Heer zorgt dat alles weer goed komt: een nieuw begin

2. Activiteit

Durft u het aan om een loofhut te laten bouwen in het lokaal, of buiten? Het is veel werk, maar de junioren zullen nooit vergeten dat ze het hebben gedaan. De “les” is belangrijk, maar de aanschouwelijke les is wellicht nog belangrijker.

Indien u ervoor kiest om de hut te bouwen, dan kunt u een korte inleiding houden over de betekenis van het Loofhuttenfeest.

3. Verhaal

Indien u de bouw van een loofhut niet aandurft, gaat u aan de hand van het werkboekje uitleggen wat het Loofhuttenfeest en het Wekenfeest betekenen voor Israël. De teksten die u bij de voorbereiding nodig hebt zijn: Leviticus 23; Deuteronomium 16:13-14; Deuteronomium 26:1-11.

Plaats de feesten in het teken van Psalm 118:1. Het zijn gelegenheden om je dankbaarheid aan de Heer te tonen. Sla nu een brug naar manieren waarop *wij (de junioren)* de Heer tonen dat we dankbaar zijn. Te denken valt aan feestelijke kerkdiensten op Kerstmis en rondom Pasen. Zijn de gaven en tienden die je geeft ongeveer hetzelfde als de mand vol “eerstelingen”? Vergeet niet dat de mand een teken was van het feit dat de Israëliet een deel van de opbrengst aan Gods werk moest geven. In Israël werd er een tiende van je inkomsten aan de priesters gegeven.

4. Verwerkingsactiviteit

Laat twee junioren Deuteronomium 26:1-11 lezen. Verdeel de tekst tussen een verteller en een “spreker”. Indien nog nodig geeft u een situatieschets.

De eerste oogst van het jaar is binnen. Iemand gaat met een mand vol “eerstelingen” op weg naar het heiligdom. De priester neemt de mand in ontvangst. De gever vertelt waarom hij dit “offer” komt brengen.

V. 1-2

S. 3

V. 4-5a

S. 5b-10

V. 11

Achtergrond en informatie voor gespreksleid(st)er

De feesten van Israël in het kort

Pascha

Het Paschafeest is het eerste van de zeven feesten des Heren. Zeven is het getal der volheid. De feesten zijn een voorafschaduwning voor latere gebeurtenissen. Ze hebben een diepe betekenis voor de Israëlieten, maar ook voor ons. Vandaar even deze toelichting. Het Paschafeest wordt gevierd op de veertiende dag van de eerste maand van de Israëlitische jaartelling. Dit is de maand Abib of Nisan, bij ons april. God Zelf veranderde de volgorde der maanden hiervoor. Aanvankelijk begon het nieuwe jaar in onze maand oktober. In de nieuwe eerste maand Abib begint het onafhankelijke bestaan van het volk Israël. Joden hebben nu een burgerlijk en een kerkelijk jaar. Twee dingen worden op dit ‘dagfeest’ herdacht.

1e. Beveiliging door het bloed van het paaslam.

2e. Herinnering aan de verlossing uit de Egyptische slavernij.

De Israëlieten ontkwamen aan Gods straf voor de onwillige Egyptenaren, die allen hun eerstgeborene kwijtraakten toen farao het volk niet wilde laten gaan, door het bloed van een lam aan de deurposten te smeren. Het paaslam is de hoofdzaak van dit eerste feest. Al de aandacht in de Bijbel richt zich op dat lam. Het bloed daarvan verleent Israël veiligheid, leven en verlossing. Dit lam verwijst naar Christus (lees ook Kor. 5:7).

Ongezuurde broden

Het tweede feest, dat van de ongezuurde broden, sluit direct aan op het Paschafeest. Het wordt gevierd van de vijftiende dag van de eerste maand tot en met de eenentwintigste. Zeven dagen dus. Men moet ongezuurde broden met bittere kruiden eten.

Zuurdeeg (gezuurd) is eigenlijk iets verkeerd. Het ontstaat door bederf, rotting van vochtig meel. Men stopt dit proces door verhitting. In gezuurd gebakken brood is dus geen rotting meer. Het eten van de ongezuurde broden duidt ten eerste op de grote haast (gisten heeft tijd nodig), maar daarnaast op nog iets veel belangrijker. Ongezuurd brood is puur, is rein. Het eten hiervan staat dus voor het wegdoen van 'alle kwaad'. Je reinigt jezelf dus. Deze twee feesten herinneren dus aan veiligheid, leven, verlossing en reiniging van zonden. Dit is de complete verlossing van zonden door Christus in het kort.

Wekenfeest, Pinksteren

Het derde feest, dat van de eerstelingen, kan pas echt worden gevierd in Kanaän, in de woestijn heeft men immers geen oogst. De priester moet een schoof van de eerste korenaren heen en weer halen voor het aangezicht van de Heer op de dag na de sabbat. Tegelijk brengt men een brand-, een spijs- en een dankoffer. Dit alles is een erkenning van de eigenaar van het land. Hij heeft recht op de eerste vruchten. Niemand mag iets van het land eten voordat de offers zijn gebracht zijn. Voor ons herinnert dit feest aan de opstanding van Christus uit de doden.

Het vierde feest hoort bij het derde, want op de vijftigste dag na het feest der eerstelingen komt de voltooiing van dit feest. Het volk moet de producten herdenken van het land en dankt God hiervoor met broden en andere offers. Later als het volk door de verstrooiing dit feest niet meer kan vieren, verandert men dit feest. Men stelt dat men met dit feest de wetgeving van de Sinai herdenkt en noemt dit feest: 'vreugde der Wet'.

Wij herdenken met het Pinksterfeest (naar pente- coste= vijftig) het nederdalen van de Heilige Geest en daardoor de vorming van de gemeente. Deze twee feesten zijn dus aanvang en voltooiing, met daar tussenin een 'oogstperiode' van vijftig dagen zowel voor de Israëlieten als voor de vorming van de gemeente.

Grote Verzoendag (Jom Kippoer)

Het belangrijkste feest van vandaag is de Grote Verzoendag. Het gaat in dit feest om de verzoening tussen mens en God. God vergeeft de mensen alle fouten. Door deze verzoening moet ook de relatie met andere verbeteren. Het gaat dus om herstel.

De Israëlieten moeten verschillende symbolische handelingen verrichten op deze Grote Verzoendag. De hogepriester moet het bloed van een bok sprenkelen op het verzoendeksel van de Verbondskist. Als de hoge priester naar buiten komt, weet het volk dat het offer is aangenomen. Ook moet hij bloed aan de hoorns van het brandofferaltaar strijken. Het bloed van het dier in plaats van het bloed van de mens, die eigenlijk met zijn leven voor het verbreken van het verbond moet boeten. Door het besprenkelen van het bloed wordt het volk zich opnieuw van zijn zonden bewust. Tevens wordt de zondebok 'beladen' met alle zonden de woestijn ingestuurd. Men kan opnieuw beginnen.

Loofhuttenfeest

Het zevende feest wordt gehouden op de vijftiende van de zevende maand en is het laatste in het Israëliisch jaar. Op de eerste dag van dit feest maakt men van boomtakken en bladeren hutjes. De Israëlieten wonen daar zeven dagen en zijn vrolijk. Men denkt terug aan het wonen in armzalige hutjes tijdens de woestijnreis naar Kanaän. Dit feest kan pas in het beloofde land gevierd worden nadat de oogst is ingezameld. Alleen een volk dat rustig in het land woont kan het loofhuttenfeest houden. Het is dan ook een feest van de rust.

Sabbat

In Leviticus 23:4 staat: ‘Dit zijn de feesttijden des Heren, heilige samenkomsten, die gij uitroepen zult op de daarvoor bepaalde tijd’. God geeft opdracht om feesten te houden. Hij noemt dit zelfs ‘heilige bijeenkomsten’, wat iets zeer belangrijks aanduidt. De sabbat wordt buiten al deze feesten gehouden. Dit blijkt o.a. uit Leviticus 23:38. De sabbat blijft dus gehandhaafd als rustdag hoewel deze dag veelvuldig genoemd wordt in dit feesthoofdstuk. Het geeft daarom des te meer aan hoe belangrijk God deze dag vindt. Vaak worden feesten samen gevierd, vaak worden samenkomsten gehouden bij de tabernakel ten tijde van de Israëlieten, dit zijn heilige samenkomsten. Je zou kunnen zeggen: een doordeweekse kerkdienst. Feesten kunnen we vieren om twee redenen:

1. Er ontstaat regelmaat en orde in de tijd (we vieren niet zomaar lukraak een feestje).
2. Bij een feest gedenken we iets (je haalt iets uit het verleden naar je toe, het wordt actueel voor je, denk aan het kerstfeest op paasfeest).

9

Vorbereiding

Leerdoel

God houdt geen afstand, maar wil bij mensen “wonen”.

Werkboekje

N.V.T.

Materiaal

Bouwplaten van de tempel. Vaak te koop bij evangelische boekhandels.

Adviezen

Als u op zoek bent naar een verhalende manier om de les te bespreken kunt u niet voorbij aan het verhaal van Hiram, de kopergieter uit de Bijbel in Woord en Beeld dl 4, p. 140. Ook het daaropvolgende verhaal: "Bouwen zonder lawaai te maken" kan nu goed worden gebruikt. Zorg voor goede illustraties, in de eerste plaats van de tempel zelf. Misschien kunt u ook wat gebruikte materialen laten zien: goud, koper, afbeeldingen van ceders en cipressen.

Programma

Opening

Welkom
Zang
Gebed
Zendingsbericht

Lesbehandeling

1. Terugblik

Loofhuttenfeest en Wekenfeest. Wat waren dat ook alweer voor feesten? Wat werd er herdacht? Hoe werden ze gevierd?

2. Activiteit

Een oefening. . Alle horloges bij u laten inleveren!! Zorg ervoor dat de junioren ook geen zicht hebben op een klok in het lokaal. Vraag de kinderen om 2 minuten stil te zijn. Waarschuw ze dat u niet aangeeft wanneer de twee minuten om zijn. Dat moeten ze voor zichzelf bepalen zonder naar hun horloge te kijken. Zeg: als je denkt dat de twee minuten om zijn ga je staan. U noteert de naam en de echte tijd. Hou zelf de tijd goed in de gaten en laat weten wie uiteindelijk het dichtst bij de echte twee minuten is uitgekomen.

Doel? Als inleiding op een gesprekje over stilte naar aanleiding van het besluit van Salomo om het houthouwen van stenen niet op de plek van de tempel te laten gebeuren.

3. Verhaal

Zie de rubriek “adviezen”, hierboven. Verder kunt u gebruik maken van de volgende informatie:

1. Koning Salomo had een verbond gesloten met koning Hiram van Tyrus. Hiram leverde Salomo Cederhout en cipressenhout. Salomo leverde Hiram 20.000 kor tarwe en 20 kor olie van gestoten olijven. De inhoudsmaat kor staat gelijk aan een homer en omvat 220 liter. Behalve hout leverde Hiram ook arbeidskrachten en technici. Eén

- daarvan is Hiram, wiens moeder van Israëlitische afkomst was. Hij was gespecialiseerd in de bewerking van metalen, met name koper (zie BiWeb).
2. Salomo's tijd wordt gekenmerkt door vrede. Juist door deze vrede krijgt Salomo zijn handen vrij om de tempel, hét symbool van vrede, te gaan bouwen. De tempel wordt het middelpunt van godsdienstig leven en van daaruit zal de vrede zich kunnen handhaven als de mensen Gods geboden onderhouden. Het wisselen van herendiensten, een soort dienstplicht eigenlijk, zal later nog danig opbreken. Het zal zelfs (mede) oorzaak zijn van de scheuring van het rijk ten tijde van Salomo's zoon Rehabeam.
 3. De voorbereidingen van de tempel namen vier jaar in beslag, de bouw zelf zeven jaar. Salomo is zo doordrongen van de "gewijheid" van zijn werk, dat hij de opdracht geeft zoveel mogelijk stilte te betrachten bij de bouw van de tempel. Alle materialen worden van tevoren bewerkt en pasklaar gemaakt. Op de bouwplaats zelf kan men zodoende alle voorbereide materialen met zo weinig mogelijk lawaai in elkaar zetten. Te vergelijken met onze van tevoren pasklaar gemaakte elementen bij de woningbouw. God wil dan ook graag dat zijn huis op de juiste manier gebruikt wordt en het juiste effect te weeg zal brengen. Hij stelt voorwaarden, maar herhaalt tevens zijn geweldige beloften: "Als je mijn geboden nakomt en er naar leeft, dan zal Ik in deze tempel wonen en mijn volk niet in de steek laten". Het is goed mogelijk om de leertekst hiirbij te betrekken.

4. Verwerkingsactiviteit

Geef iedere junior een bouwplaat van de tempel mee. Vraag of ze die over drie weken af willen hebben.

Achtergrond en informatie voor gespreksleid(st)er

Tijdens de tocht door de woestijn, toen het volk in tenten woonde, was God aanwezig in de tabernakel. Al voor 200 v. Chr. waren verplaatsbare paviljoens bekend in Egypte. Het geraamte was van hout, bedekt met kostbaar materiaal en er hingen gordijnen over. De Israëlitische vaklieden hadden de bouw van een dergelijk werk vermoedelijk al geleerd in Egypte en alle materiaal was voorhanden in de Sinaï, of ze droegen het al bij zich: bijvoorbeeld het goud en zilver dat de Egyptenaren meegegeven hadden.

Het bouwplan was eenvoudig: op een groot plein waren twee vertrekken gebouwd, ongeveer vijf meter breed. Het achterste, het Heilige der Heiligen, was vierkant, het voorste was ongeveer tien meter lang. Vóór op het plein bevonden zich het altaar voor de brandoffers en het wasbekken voor de rituele wassingen.

Na de verovering van Kanaän werd de tabernakel voortdurend meegenomen op reis, tot Salomo de tempel bouwde. Eigenlijk wilde David dit graag doen, maar pas tijdens de regering van zijn zoon werden de plannen uitgevoerd. Het was vanzelfsprekend dat een groot en machtig vorst zo zijn God eerde. De heuveltop die David er voor aankocht, is nu de plaats waar de Moskee van Omar is gebouwd, in Jeruzalem. De gedetailleerde beschrijvingen in 1 Kon. 6-7 en 2 Kron. 3-4 leveren ons een vrij volledige schets van de tempel.

Bovendien hebben archeologische onderzoeken ook heel wat gegevens opgeleverd. Het bouwplan van de tabernakel werd nu uitgebreid met een voorportaal. De drie vertrekken die op deze wijze ontstaan, komen overeen met de bouwwijze die gevolgd werd bij de Kaananitische tempels. Vermoedelijk maakte Salomo gebruik van Fenische bouwlieden. Opslagruimten waren aangebracht buiten het Heilige en het Heilige der Heiligen. Aan weerszijden van de ingang stonden twee grote pilaren, waarvan de betekenis tot nu toe

onbekend is. Vermoedelijk stond het hele gebouw op een platform, als men het omringende plein als uitgangspunt neemt. De eerste ruimte (de voorhof) had geen deuren. Bij de ingang tot het heiligdom waren vouwdeuren van cypressenhout aangebracht, overtrokken met goud. Daarachter stonden dan het gouden reukofferaltaar, de tafel voor de toonbroden en de kandelaars. Bovendien kwam er ook nog licht uit de vensters aan de zijkanten. De vloer was van goud. De deur naar het Heilige der Heiligen werd slechts zelden geopend: misschien alleen op de jaarlijks Grote Verzoendag.

Salomo's tempel werd verzoend door Nebudkadnezar in 587 v. Chr. Veel van de glorie ervan was echter al eerder verdwenen, als betaling aan de overheersers. De ontroostbare ballingen in Babel werden gesterkt door Ezechiël's visioen van een nieuwe tempel (Ez. 40-43), waarin hij tot de kleinste details dingen beschrijft uit de voorhof bijvoorbeeld, die in Salomo's tempel nog niet voorkwamen. Dit heiligdom is echter nooit gebouwd, maar de ballingen die ca. 537 terugkeerden, bouwden de oude tempel weer op. Het oude bouwplan werd hierbij weer gevolgd, al was de afwerking minder groots. Van de eerste tempel is niets overgebleven. Maar een stuk stenen muur, ten noorden van het Kidrondal, is misschien nog een overblijfsel van het plateau waarop de tweede tempel werd gebouwd. Toen Jeruzalem een gemengde bevolking had – na de ballingschap – werd de verleiding groot ook niet-joden toe te laten in het heiligdom (Neh. 13:4-9). Dat liep er toen vermoedelijk op uit dat een gedeelte van de voorhof toegankelijk werd voor niet-joden, terwijl alleen de Joden het verdere gedeelte van de voorhof mochten betreden. Op twee stenen tafelen werd een waarschuwing aangebracht voor niet-joden: als ze verder wilden gaan, viel dat onderhun eigen verantwoording (zie ook Hand. 21:17). Herodes' tempelbouw was bedoeld om hem bij de Joden in de gunst te brengen. De Romeinen verwoestten de tempel in 70 na Chr. Gedeelten van de massieve fundamenten zijn nog zichtbaar aan de westkant van het tempelplein en aan de oostkant.

Bij de joodse geschiedschrijver Josefus kunnen we lezen hoe dit schitterende bouwwerk eruit gezien moet hebben. Rondom de hof waren scholen gebouwd en er werd handel gedreven (Joh. 10:23; Luk. 19:47; Joh. 2:14-16); daarna kwam de voorhof voor vrouwen (Marc. 12:41-44), dan de voorhof voor de Joden en tenslotte de hof voor de priesters, waar het altaar stond en het eigenlijke tempelgedeelte. Dit laatste was een uitgebreide versie van Salomo's ontwerp. Het Heilige der Heiligen wasechter leeg, de ark bestond niet meer. Ook de tempel verdween tenslotte, toen er met het nieuwe verbond een nieuw Israël ontstond.

10

Vorbereiding

Leerdoel

Junioren weten waar God “ woont” en dat de tempel een plek is waar mensen eraan herinnert worden dat God bestaat en dat hij naar hen luistert.

Werkboekje

N.V.T.

Materiaal

Foto(s) van regenboog. Kijk op het web voor mooie exemplaren.
Genoeg kleurpotloden en/of stiften om een regenboog in te kleuren.

Adviezen

Vertel het verhaal vanuit Salomo en laat de volgende aspecten aan de orde komen:

- 1e. de optocht naar de tempel
- 2e. de inwijding van de tempel
- 3e. het gebed van Salomo

- 4e. toespraak tot het volk
- 5e. offers en geest.

Programma

Opening

Welkom
Zang
Gebed
Zendingsbericht

Lesbehandeling

1. Terugblik

In ongeveer 959 voor onze jaartelling begon Salomo met de bouw van de tempel. Totaal zouden meer dan 180.000 arbeiders wel zeven jaar bezig zijn. Er werkten 70.000 sjouwers en 80.000 steenhouwers om allerlei materialen pasklaar te maken en naar Jeruzalem te laten brengen.

Zo'n 3.300 opzichters controleerden het werk van de arbeiders. Bovendien werkten nog 30.000 mannen in ploegendiensten.

Steeds werkte een ploeg van 10.000 man 1 maand lang in Libanon en mocht dan 2 maanden naar huis. Behalve de tempel bouwden Salomo's arbeiders ook nog een paleis voor de koning zelf. Dit duurde zelfs 13 jaar.

2. Activiteit

Leg foto of foto's van een regenboog op tafel. Hoeveel kleuren heeft de regenboog?

Antwoord is 7. rood, oranje, geel, groen, blauw, indigo en violet.

Vertel: Het getal 7 speelt een belangrijke rol vandaag. Aan het eind van de les gaan jullie een regenboog in je Bijbel maken!!

3. Verhaal

Probeer het verhaal te vertellen vanuit het oogpunt van Salomo. Zie de rubriek "adviezen" hierboven voor een mogelijke indeling.

In uw verhaal/vertelling kunt u de volgende zaken verwerken:

1. Tijdens het hoogtepunt van zijn koningschap bouwt Salomo de tempel. Heel bijzonder is dat Salomo als priester fungeert: hij offert, hij spreekt gebeden uit en zegent het volk. Juist op het Loofhuttenfeest (een herinnering aan de tocht door de woestijn) wordt de tempel ingewijd en wordt God een vast verblijf aangeboden. God accepteert dit en is er weer net zo aanwezig als in de woestijn: in een wolk: verborgen en toch aanwezig.
2. De ark staat onder de cherubs (engelenfiguren) met uitgespreide vleugels. In de ark lagen de twee stenen tafelen der wet. God heeft de tempel als zijn woning

geaccepteerd. Hier op deze plaats zal God voor de mensen aanspreekbaar zijn. Hier is de plaats waar Gods vrede verkondigd kan worden over de aarde.

3. Nu is God niet meer ver weg, maar dicht bij de mensen. Aan de andere kant laat God zich niet vangen door de mensen. Hij is, nu Hij bij hen woont, niet een stukje bezit geworden. Hij blijft de verborgen God die toch duidelijk aanwezig is. Zijn eigen woonplaats blijft de hemel.
4. In zijn gebed begint Salomo met een lofprijzing: “Er is geen God als Gij.” Hij heeft twee belangrijke wensen:
 1. Mogen alle volken weten, dat de Here God is en niemand meer.
 2. Moge iedereen Gods geboden in acht nemen.

In punt 1 schuilt ook voor ons weer een opdracht. Het moet aan ons te zien zijn dat de Here God is en wie Hij is.

Punt 2: God belooft Salomo: Als je Mijn geboden uitvoert, zal Ik je niet in de steek laten. God zal die belofte zeker nakomen. Salomo zegt daarover: “U houdt vast aan Uw verbond”.

5. In het lange smeekgebed dat Salomo opzendt naar God (1 Koningen 8:32-50) vraagt hij keer op keer of God wil blijven luisteren. Salomo begrijpt dat de mensen weer in zonde kunnen vervallen, dat de straf dan niet uit zal blijven. Maar, als we onze schuld belijden en tot u bidden, wilt u onze stemmen dan horen vanuit de hemel?
6. Dat is de bede van Salomo en dat mag ook onze bede zijn. Probeer in een gesprekje dit idee naar het dagelijkse leven van de junioren over te brengen. Opvallend is dat dit refrein in Salomo’s gebed zeven maal voorkomt nl. in de verzen: 32, 34, 36, 39, 43, 45 en 49. Maak de junioren daar opmerkzaam op. Laat deze verzen eventueel in hun Bijbel inkleuren. (zie Verwerkingsactiviteit)

4. Verwerkingsactiviteit

In 1 Koningen 8:32,34,36,39,43,45,49 vraagt Salomo God om te luisteren. Laat de junioren deze teksten kleuren als een regenboog. Begin dus met rood, en ga door met oranje, geel, groen, blauw, indigo en violet.

Achtergrond en informatie voor gespreksleid(st)er

1. de bouw van de tempel

Salomo komt toe, aan iets waarin zijn vader niet is geslaagd (God had het hem trouwens verboden). Salomo laat een huis voor de NAAM DES HEREN maken. Het is niet de bedoeling dat God er zelf in zal wonen, maar zijn naam. Gods tempel is in de hemel, maar op aarde wil hij ook onder zijn volk leven. Dat doet hij dan door zijn NAAM er tegenwoordig te laten zijn. De naam van iemand is zo onlosmakelijk met hem verbonden, dat op die manier God toch aanwezig is, in de voor hem gebouwde tempel. Dit bouwen van een huis voor de Naam van God is een zeer centraal gegeven in de nu volgende tekst (5:3, 5, 6).

De relatie tussen David en Hiram van Tyrus is steeds goed geweest. Daarom zendt deze koning zijn gelukwensen naar de opvolger van Israëls koning. Salomo bouwt op die vriendschap voort en sluit een verbond (5:12). Het gevolg is vrede en een handelsovereenkomst tussen beide volkeren. Salomo bestelt ceder- en cipressenhout tegen

tarwe en olijven voor Hiram. Met dit gewenste hout kan Salomo aan de slag voor het huis van God en zijn eigen paleis. Dat hierbij een "leger" arbeiders aan te pas moet komen, ligt voor de hand. Let vooral op de zeer grote getallen. Dit alles betekende werk en brood op de tafel voor vele Israëlieten. De plannen en voorbereidingsmaatregelen worden door de schrijver van het verhaal geïnterpreteerd als het gevolg van de door God gekregen wijsheid.

Toen hij over het nodige materiaal beschikte, ging hij aan de slag. Het gebouw werd in steen opgetrokken, daarna werd het met hout bekleed, waarna het met goud overtrokken werd. Op beide materialen wordt in hoofdstuk 6 veel nadruk gelegd. De tempel moet een enorm indrukwekkend bouwwerk zijn geweest. In bijgevoegd schema kan men enig idee krijgen van hoe de plannen er ongeveer moeten hebben uitgezien. De maten aan de binnenkant zijn waarschijnlijk 30 m. lang, 10 m. breed en 15 m. hoog geweest. De hal bevatte dezelfde breedte, maar was 5 m. hoger. Om het binnenste bouwwerk was nog een zijdelings gebouw opgetrokken dat 7,5 m. hoog was. Voor verdere details raadplege men een encyclopedie. De bouw van de tempel moet in 969 voor de jaartelling begonnen zijn en heeft in totaal 7 jaar geduurd. Toen Salomo nog volop bezig was, kwam het woord van de Heer tot hem (er wordt niet bijgezegd hoe). God belooft hem daar stellig in het huis te zullen komen wonen en het volk niet te verlaten op een niet mis te verstane voorwaarde: "Indien gij in mijn INZETTINGEN wandelt mijn VERORDENINGEN doet en al mijn GEBODEN in acht neemt door daar naar te wandelen."

In het begin van het zevende hoofdstuk staat de beschrijving van het paleis van de koning. Hierover bouwde hij 13 jaar. Er moet bij worden gezegd dat het paleis niet uit één enkel bouwwerk bestond, maar over een complex van gebouwen en zalen. Snel wordt er weer overgestapt op de tempelvoorziening. De rest van het hoofdstuk wordt dan ook gewijd aan de vervaardiging van de voorwerpen van de tempel. Salomo heeft daarvoor een koperslager uit Tyrus laten komen, een zekere Hiram en naamgenoot van de koning van die stad. Dit is een vakman die aan de hand van het materiaal, hem door de koning geleverd, twee zuilen, onderstellen, bekkens, potten, allerlei beeldhouwwerk en andere voorwerpen maakt.

2. de inwijding van de tempel

In hoofdstuk 8 staat de tempelinwijding. Deze is nu helemaal klaar en ingericht. Het feest kan beginnen! Het is een bijzonder lange tekst en daarom geven we hem in het kort weer:

1 - 11 De ark wordt door de priesters naar de tempel gebracht. Alle vooraanstaanden in Israël vergezellen Salomo bij die tocht. De priesters zetten de ark uiteindelijk in het heilige der heiligen.

12 - 13 De priesters treden uit de tempel, waarop een wolk de tempel vervulde, zodat deze niet in staat zijn om hun dienst te vervullen. Die wolk duidt op de tegenwoordigheid van de heerlijkheid van God.

14 - 21 Salomo spreekt een inwijdingstoespraak uit. God wordt uitgenodigd eeuwig in de tempel te wonen in de donkerheid (afgezonderd van het oog van de mens). God wordt geprezen voor de verwerkelijking van de bouw van de tempel. Het is de plaats waarin het verbond van God kan blijven.

22 - 53 Het gebed van de voor het altaar geknielde Salomo. Hierin worden verschillende belangrijke dingen gezegd:

1. Er is geen God als Gij.
2. Houdt u aan uw belofte aan David dat er steeds één van zijn zonen op de troon van Israël zal zitten.

3. De tempel is te klein voor U, maar uw naam zal erin wonen. Wanneer men naar de tempel komt om er tot U te bidden, HOOR DAN DIT GEBED en vergeef. Dit "Hoor Gij dan in de hemel" is het tienvoudige refrein en daarmee de kern van Salomo's verzoek aan God om in te grijpen als het volk om welke reden dan ook, in moeilijkheden zit en om hulp roept.

54 - 61 De zegenspreuk die Salomo nu staande over de vergaarde gemeente uitspreekt.

62 - 66 De dienst wordt afgesloten met offers en het vieren van het Loofhuttenfeest.

11

Vorbereiding

Leerdoel

Junioren zien dat God zijn volk niet loslaat. Er komt een nieuwe tempel.

Werkboekje

Antwoorden: zilver, goud, huisraad.

Materiaal

Een koninklijk besluit op zwaar papier. Zie hieronder.

Adviezen

Vergeet niet af en toe het voorwoord door te lezen. Neem ook altijd notitie van de rubriek "achtergrond en informatie".

Programma

Opening

Welkom
Zang
Gebed
Zendingsbericht

Lesbehandeling

1. Terugblik

Laat de regenboogteksten uit 1 Koningen 8 nog even opslaan. Vertel dat God luistert naar zijn volk. Ook naar jou.

2. Activiteit

Laat een junior het decreet van Kores hardop voorlezen. Zie bijlage hieronder.

3. Verhaal

Probeer de junioren het verhaal van de terugtocht te vertellen door de ogen van een jongen of een meisje. De informatie die u daarvoor nodig heeft staat hieronder.

Juda ondergaat hetzelfde lot als Israël. Het volk wordt weggevoerd na een periode van verregaande ongehoorzaamheid en afkeer van God. Even ziet het er naar uit dat er van een eerder gedane Godsbelofte t.a.v. de komende Messias niet veel terecht komt. Maar er is een belangrijk verschil met Israël. Juda zal na een periode van ballingschap voor een groot deel terugkomen. Met een schone lei kan men weer beginnen en de kiem leggen voor een nieuw Israël. Een volk waaruit later, geheel overeenkomstig Gods belofte, de Messias zal voortkomen.

Koning Kores (Cyrus), stichter van een Perzisch rijk heeft duidelijk een andere aanpak dan zijn Babylonische (en ook Assyrische) voorgangers. Hun beleid was er op gericht volkeren uit hun eigen land te deporteren naar elders. Kores echter, kiest voor de andere mogelijkheid. Hij stuurt ze weer terug naar hun eigen land en tempel.

In de 7e maand kwam het volk bijeen in Jeruzalem en bouwde een brandofferaltaar voor de Here. Bouw van altaar en tempel stond onder leiding van Zerubbabel, gouverneur van Jeruzalem. Een man uit het huis van David.

De profeten Haggai en Zacharia hebben de tempelbouw enorm gestimuleerd. Zij sporen het volk aan met de herbouw door te gaan. Hun benadering is wel totaal verschillend. Haggai maakt het volk verwijten dat ze voor zichzelf huizen bouwen terwijl ze aan Gods huis niet denken. Kernmerk van Zacharia's prediking is de vergevende liefde van God. Dat het volk teruggekeerd is uit ballingschap en dat de tempel herbouwd wordt, zijn voor Zacharia bewijzen dat God weer temidden van zijn volk woont.

Ongeveer 500 jaar later, zal de Messias in deze tempel vertoeven en hier Zijn vredesboodschap verkondigen. Qua schoonheid kon de tempel van Zerubbabel blijkbaar niet tippen aan de tempel van Salomo. Maar deze belofte geeft de nieuwe tempel meer glorie dan de oude.

4. Verwerkingsactiviteit

Geen

Achtergrond en informatie voor gespreksleid(st)er

In 586 voor onze jaartelling wordt de tempel van Salomo door Nebukadnessar verwoest, de beide koperen zuilen en de koperen zee worden in stukken gebroken en het edele metaal hiervan, evenals de voorwerpen voor de eredienst, worden naar Babylon vervoerd (2 Koningen 25:13-17 en Jeremia 52:17-23).

De tempel blijft bijna 70 jaar een ruïne, tot hij in 520 voor onze jaartelling, in verband met de vernieuwing van het edict van Cyrus door Darius I, door Zerubbabel volgens de oude afmetingen (Ezra 6:3) en de oude bouwmethode (Ezra 6:4) op de oude plaats (Ezra 6:3,7) wordt herbouwd.

Voor de eerste opbouw stelt de Perzische staat geld beschikbaar (Ezra 6:4,8); de kosten voor de inrichting, afgezien van de teruggegeven inventaris (Ezra 1:7-11; 5:14; 6:5) moet de tempelgemeenschap dragen. In de tempel van Zerubbabel ontbreken de ark (vergelijk met Jeremia 3:16) en de beide koperen zuilen. In plaats van een cederhouten wand, scheidt nu een voorhangsel (2 Kronieken 3:14; 1 Makkabeeën 1:23; 4:51; Arist. 86) heilige plaats en allerheiligste plaats van elkaar. De tien kandelaars zijn door een zevenarmige kandelaar vervangen (Zacharia 4:2; 1 Makkabeeën 1:23; 4:49).

In 169 voor onze jaartelling wordt de tempel door Antiochus Epifanes geplunderd (1 Makkabeeën 1:21-24; 2 Makkabeeën 5:15), in 167 door de plaatsing van de Gruwel der verwoesting, een Zeusbeeld of Zeusaltaar (Daniël 9:27; 11:31; 1 Makkabeeën 1:44-49; 2 Makkabeeën 6:1-6) ontwijfd en in 164 door Judas Makkabeüs plechtig opnieuw ingewijd (1 Makkabeeën 4:36-59). Zie: Bijbels-historisch Woordenboek, deel 2, p. 202).

Koninkrijk der Perzen

Dit zegt koning Kores van Perzië: Alle koninkrijken van de aarde heeft de Heer, de God van de hemel, mij gegeven. Hij is het die mij heeft opgedragen voor Hem een tempel te bouwen in Jeruzalem in Juda. Laat een ieder van u, waar dan ook, die tot het volk van deze God behoort, met Gods hulp naar Jeruzalem in Juda trekken om de tempel weer op te bouwen, de tempel van de Heer, de God van Israël, de God die in Jeruzalem woont. Alle overigen, die waar dan ook als vreemdeling vertoeven, moeten hun plaatsgenoten steunen met zilver, goud, huisraad, vee en met bijdragen voor de tempel in Jeruzalem.

KORES

12

Vorbereiding

Leerdoel

Junioren weten wat een geestelijke tempel is.

Werkboekje

Antwoorden: Salomo, Herodes, Nieuw Jeruzalem.

Materiaal

Uitvergroot logo van ADRA en enkele folders of nieuwsbrieven van deze organisatie.

Adviezen

Blijf de activiteiten doen. U weet niet meer waarom dat zo belangrijk is? Lees het Voorwoord van deze werkwijzer!

Programma

Opening

Welkom
Zang
Gebed
Zendingsbericht

Lesbehandeling

1. Terugblik

“Hier is de tempel van de Heer. ” Welke profeet riep dat ook alweer? Waarom? Wat had hij nog meer te zeggen?

2. Activiteit

Leg het logo van ADRA (uitvergroot) op tafel. Vraag wat het betekent. Laat niet merken dat het om ADRA gaat!!!

Woorden als samenwerken, zorgen, samenkomen al gauw op.

Laat tenslotte zien dat het om ADRA gaat door een folder of nieuwsbrief uit te delen.

Het aspect van solidariteit, samenbinden, samen werken komt aan de orde als u in het vervolg spreekt over een “geestelijke tempel”.

3. Verhaal

Wederom is er nauwelijks een verhaal te vertellen. U kunt ervoor kiezen om het geheel van de stof door de ogen van Jezus te laten zien.

1. hij is in die tempel als 12 jarig jongetje (Lucas 2:41-52)
2. hij verwijdert de handelaren uit de tempel (Marcus 11:15-17)
3. hij ziet de toekomst van de tempel somber in (Marcus 13:1-2)
4. wat moet de tempel dan wèl zijn? gebruik de woorden van Paulus 1 Korintiërs 3:16-17 en van Jezus Marcus 10:41-45
5. sluit af met het visioen in Openbaring 21 en 22: er is geen tempel meer.

Koning Herodes was een wreed man die onder meer enkele van zijn (10) vrouwen en enkele van zijn zonen vermoordde. Hij kreeg bekendheid door de bouw van schouwburgen, paleizen en andere gebouwen, Om bij de Joden in de gunst te komen liet hij de tempel verbouwen en verfraaien. Binnen anderhalf jaar wist hij het eigenlijke heiligdom te vernieuwen, maar de werkzaamheden gingen daarna nog tientallen jaren door. Steeds fraaier werd de tempel gemaakt. Jezus kwam in de tempel toen Hij twaalf jaar was. Zijn ouders gingen ieder jaar naar het Paasfeest. Op de terugreis misten zijn ouders Hem, Hij zat in de tempel terwijl Hij hoorde naar de leraren en vragen stelde.

Ga bij de bespreking zeker ook in op de manier waarop Jezus tegen de tempel van Herodes aankijkt. Dat valt te vergelijken met Jeremia. U kunt terugrijpen op de vorige les.

Probeer de junioren ook te betrekken bij de idee dat er een “geestelijke” tempel bestaat. De jongere onder hen zullen het moeilijk hebben die sprong te maken, maar de oudere junioren zullen in staat zijn om te zien hoe je samen iets bouwt dat niet uit steen of hout bestaat. Maak eventueel de vergelijking met een schoolklas. Als ze samen besluiten iets te doen tegen pesten op school, dan vormen ze een eenheid. Ieder kind dat meedoet, maakt de groep sterker en zo komt er steeds meer verzet tegen pesten. Dat proces is te vergelijken met de kerk als een tempel opgebouwd uit mensen.

4. Verwerkingsactiviteit

Kies de grootste en zwaarste junior uit. Vraag de kleinste junior om hem/haar op te tillen. Dat zal moeilijk zijn. Vraag vervolgens aan twee junioren om een “zitje” te maken door elkaar

kruislings de handen te geven. Zo ontstaat er op hun polsen en onderarmen een zitje. Het optillen zal minder moeite kosten. U kunt verder gaan met drie tillers.....

Doel van het “spelletje”? Samen sterk!!

U kunt ook verwijzen naar de manier waarop je een “menselijke piramide” bouwt. Vier of vijf mensen die in een kring staan en elkaar om de schouders grijpen. Op hun armen staat een volgende laag die hetzelfde doet. Daarbovenop weer een laag enz.

Kijk ook eens naar het logo van ADRA.

Achtergrond en informatie voor gespreksleid(st)er

Onder Herodes de Grote is Jeruzalem verfraaid, vooral de tempelberg. Deze werd door zijn technici van geweldige ondersteunende zijmuren voorzien, waardoor het bouwooppervlak zo goed als verdubbeld werd. In die vorm kennen wij de berg nu nog. Boven op de berg lag het brede, vlakke vierhoekige tempelplein; even groot als de huidige “Haram esh-Sherif” (Het verheven plein). Dit plateau ligt momenteel opeen hoogte van 737,6 m. boven de zeespiegel. We mogen aannemen dat het tempelplein destijds nagenoeg op dezelfde hoogte heeft gelegen. Door de wat merkwaardige vorm van de berg Moria was het tempelplein oorspronkelijk aan de noordzijde iets breder, naar het zuiden iets toelopend. De Tempelberg had een oppervlakte van 142.000 vierkante meter en de Tempel van Herodes behoorde in de Oudheid tot de grootste bouwwerken. Herodes voltooide de bouw van Jeruzalem in het 15^e jaar van zijn regering, toen Caesar Augustus keizer was in Rome, na een periode van tien jaar vrede en economische bloei. Om een vlak terrein te verkrijgen moesten voor het stutten van de zijkanten van het plein uitgehouwen rotsblokken worden aangevoerd voor een muur van 5 meter dik; er zijn stenen bij met een lengte van twaalf meter, een hoogte van ruim twee meter en een diepte van drie meter; zij wegen meer dan 100 ton. Herodes liet de vallei ten noordoosten van de tempelberg dempen en een muur optrekken van 32 m. hoog. Aan de zuidoostkant moest een hoogte van 43 m. worden overbrugd; het diepste punt van de muur aan de zuidoostkant ligt op 48 m. beneden het plein. De muren van het Tempelplein aan de westkant 485 m., aan de oostkant 470 m., aan de noordkant 315 m. en aan de zuidkant 280 m. lang. De totale lengte van de muren was ongeveer 1550 meter.

Aan de bouw van Tempelplein en tempel is door 10.000 werklieden gebouwd; zij gebruikten 1000 karren voor het vervoer van materialen. Onder die 10.000 man waren 1000 priesters. Zij werkten aan de tempel zelf. De steenhouwers en de houtbewerkeren droegen speciale priesterkleding. Josefus verhaalt dat de bouw van de tempel 10 jaar geduurd heeft (in de Talmoed wordt vermeld dat gedurende heel die periode het alleen 's nachts regende zodat het werk niet werd opgehouden). In het Nieuwe Testament luidt het dat over de bouw van muren, torens en paleizen in Jeruzalem 46 jaar is gedaan. De bouwkundige opzet – een heilig plein, met in het centrum daarvan een tempel – volgde de traditie van die dagen. Het stenen traliehek, dat de afscheiding vormde was 1,5 m. hoog en liep op ca. 10 m. afstand om het heilige terreingedeelte heen. Het was van het eigenlijke tempelplein gescheiden door een soort gracht. Op het hek waren stenen borden met opschriften in het Grieks en het Latijn, waarin vreemdelingen onder bedreiging met de doodstraf verdere toegang werd verboden. Behalve aan de zuidkant liep langs het gehele tempelplein een overdekte zuilengalerij, gedragen door 2 rijen zuilen. Deze waren monolithisch, uit marmer gehouwen en 12,5 m. hoog. De galerij diende ook als overdekte straat en had de naam “Straat van het Huis van God”. Aan de zuidzijde was de koninklijke galerij, een dubbele galerij met 4 zuilen. Deze galerij was 15 m.

breed en werd gedragen door 162 zuilen met Korintische kapitelen (aldus de beschrijving van Josefus in diens oudheden xv II). De twee binnenste zuilen vormden een centrale hal, twee verdiepingen hoog met een dak erboven, terwijl de buitenste rijen zuilen één verdieping het dak torsten. Deze galerij diende bij hoge feestdagen als eretribune voor Herodes en zijn koninklijk gevolg. Voor de zuilen waren stenen banken aangebracht; daarop werden op het sukkoth-feest wanneer dat op vrijdagavond voor de sabbat viel, de palmtakken met vruchten geplaatst (de loelavim). Op de avond voorafgaande aan het Joodse Paasfeest werden boven op de galerij twee toonbroden geplaatst; werd het eerste weggehaald, dan was dat het teken dat vanaf dat tijdstip het eten van gezuurd brood verboden was. Het weghalen van het tweede was het sein dat alle overgebleven gezuurde resten ritueel moesten worden verbrand. Binnen de galerijen, vooral de koninklijke (zie de reconstructie), verzamelde zich het volk; daar kon men de debatten of de lezingen van schriftgeleerden bijwonen, daar hadden de geldwisselaars en de verkopers van duiven (voor de offers) hun stalletjes.

In de muur van de Tempelberg bevonden zich (behalve de priesterpoort en de poort van Herodes) 5 poorten: aan de zuidkant de beide Huldapoorten, waardoor het verkeer van en naar de Benedenstad ging; aan de westkant de Coponiuspoort, die zijn naam dankte aan de gelijknamige Romeinse procurator uit de jaren 6-9 A.D. en die diende voor het verkeer van en naar Tyropoeon en de Bovenstad; in het noorden de Tadi-poort, klaarblijkelijk genoemd naar ene Thodos, die een grootse gift had gegeven (deze poort was niet voor het gewone publiek, maar werd slechts als toegang vanuit de burcht Antonia gebruikt door Herodes en zijn manschappen; aan de oostkant kwam men binnen door de Susanpoort (een naam die waarschijnlijk verwees naar de Perzische hoofdstad Susan – denk aan de geschiedenis van Ester – deze poort stond op dezelfde plaats als de huidige Gouden Poort. De Susanpoort werd ook gebruikt door de Hogepriester, als deze naar de Olijfberg ging voor rituele verbranding van de rode koe (vergelijk Numeri 19:1-10)

Volgens opgaven van Josefus kon de menigte die zich voor het brengen van offers en het bijwonen van de tempeldiensten op het plein verzamelden, op het Paasfeest oplopen tot 250.000. Dit betrof dan alleen de mannen – gezinshoofden, die immers de offers brachten. Bij feesten kon het totaal aan pelgrims dat naar Jeruzalem trok soms meer dan 1 miljoen bedragen.

Het terrein rondom het eigenlijke Tempelcomplex zelf, dat op een platform was gebouwd, bestond uit 3 gedeelten – het plein binnen de afscheiding, het Voorhof der vrouwen en de tempel zelf.

Het hof van de Israëlieten was een onderdeel van het Priesterhof. Alleen mannen mochten daar binnen. Het oppervlak bedroeg 67,5 maal 5,5 m. De mannen (de niet-priesters) mochten het Priesterhof alleen betreden, wanneer zij “hun hand moesten leggen” op de kop van het offerdier, wanneer het geslacht werd en wanneer het beweegoffer werd gebracht.

Het Priesterhof had een oppervlak van 67,5 maal 93,5 m. en liep aan drie zijden om de tempel heen. In de tempelmuur waren 9 poorten, met goud overtrokken. In deze voorhof bevonden zich het grote altaar, het koperen wasbekken (met een inhoud van 80 kubieke meter en een gewicht van ca. 30 ton), waaraan 12 kranen waren gebouwd voor het wassen van de handen en voeten van de priesters. Verder was er een slachtplaats en een afvalkuil voor de verbrande offers.

De kroon op het gehele bouwwerk werd gevormd door de boven alles uitrijzende tempel zelf. De bouw daarvan nam 18 maanden in beslag. Hij had een voorgevel van 50 m. breed en een achtergevel van 35 m. breed. De tempel was gebouwd van marmer en goud en het dak was gespannen met gouden speren, om de vogels (vooral raven) het nestelen en daardoor het bevuilen van het dak te beletten.

De tempel, gebouwd uit natuursteen, bestond uit 3 gedeelten: de voorhal, die als ingang diende en die via een trap van twaalf treden werd bereikt; het Heilige, waar de priesters hun dienst verrichtten; en het Heilige der Heiligen.

Het heiligdom was 30 m. hoog, 20 m. breed en 30 m. diep en geheel overtrokken met bladgoud. Er waren stenen bij van 22,5 m. lang en 3 m. dik. In het Heilige stonden o.m. de zevenarmige kandelaar, die de zeven planeten of sterren vertegenwoordigde; de tafel met de toonbroden voor de twaalf tekens van de dierenriem, één voor elke maand; het reukofferaltaar met de vuurtangen en een kastje, waarin de 13 verschillende soorten reukwerk werden bewaard, die voor de eredienst werden gebruikt.

Het Heilige der Heiligen had een afmeting van 10 bij 10 meter en bevatte alleen de “heilige grondsteen”. Toen Pompeus bij de verovering van Jeruzalem in 63 voor onze jaartelling het Heilige der Heiligen binnenging was hij zeerverbaasd te zien dat de Joodse godsdienst “cirkelde om een lege hal”! Alleen de Hogepriester, die jaarlijks door het Sanhedrin werd benoemd, mocht op Grote Verzoendag dit Heilige der Heiligen binnengaan.

De gouden deuren van de tempel schitterden bij zonsopgang in het licht en leken daardoor dan een brandend vuur. Daarbij stak het witte marmer van het gebouw vanuit de verte als sneeuw. Het moet een indrukwekkend gezicht geweest zijn. Het allerhoogste punt van de Tempelberg werd gevormd door de aan de noordkant van de tempel gebouwde burcht Antonia. (De laatste dagen in Jeruzalem, 1983 Kampen, p. 42, 44 en 45).

13

Vorbereiding

Leerdoel

Junioren blikken terug op de twaalf voorgaande weken.

Werkboekje

N.V.T.

Materiaal

U heeft op grote vellen papier overgenomen wat u hieronder als bijlage aantreft. Het gaat om uitvergrotingen van stukken in les 13 van het werkboekje. U gaat samen met de junioren de antwoorden invullen. Het werkboekje en wat extra papier en potloden/pennen. In de bijlage hieronder treft u aan wat er op de vier vellen papier moet staan.

Adviezen

Er is een redelijke kans dat niet alle junioren de opdrachten in het werkboekje hebben gedaan. Houd daar rekening mee.

Programma

Opening

Welkom
Zang
Gebed
Zendingsbericht

Lesbehandeling

1. Terugblik

Vertel dat de les van vandaag een terugblik is over de twaalf voorgaande weken.

2. Activiteit

De les vandaag is één grote activiteit. Op basis van het werkboekje houdt u een quiz. Daarvoor heeft u de voorbereidingen getroffen die onder de rubriek “materiaal” zijn aanbevolen (zie ook bijlage)
Hang de vellen papier één voor één op en laat de junioren antwoord geven op de vragen. Zorg ervoor dat iedereen een kans krijgt.

Voor uw gemak volgen hier de antwoorden

Assyrië	Babylon	Egypte
---------	---------	--------

Nineve Sanherib Haran	Ur Abraham	Farao Nijl Piramide Uien
-----------------------------	---------------	-----------------------------------

Waar of niet waar?			
		waar	niet waar
De Dode Zee ligt in een heel diep dal	ja		
De Jordaan ligt in Assyrië			nee
Zee Kinnèret is hetzelfde als Meer van Galilea	ja		
Filistijnen wonen aan de kust van het Kanaän	ja		
Filistijnen maken ijzeren gereedschap	ja		
Israëlieten gebruiken veel maïsolie			nee

Oppergod van de Moabieten is	Kamos
Oppergod van de Filistijnen is	Dagon
Oppergod van de Kanaänieten is	Baäl
Chiram was koning van de havenplaats	Tyrus

Het allerbelangrijkste feest van het volk Israël was het Loofhuttenfeest. Dat werd gevierd in de vierde maand van het jaar, 47 dagen na het Pascha. Het Paschafeest is een herinnering aan de uittocht uit Egypte en werd in de zevende maand van het jaar gevierd. Zeven weken later was er een oogstfeest dat wij Pinksteren noemen, maar toen wel het Wekenfeest werd genoemd. Nieuwjaarsdag in Israël viel op de eerste dag van de eerste maand. De naam van de maand was Tisri. Tien dagen na het begin van het Nieuwe jaar vierden de Israëlieten de Grote Verzoendag.

Bijlage

Vel 1

Assyrië	Babylon	Egypte
----------------	----------------	---------------

--	--	--

Vel 2

Waar of niet waar?

waar

niet waar

De Dode Zee ligt in een heel diep dal

De Jordaan ligt in Assyrië

Zee Kinnèret is hetzelfde als Meer van Galilea

Filistijnen wonen aan de kust van het Kanaän

Filistijnen maken ijzeren gereedschap

Israëlieten gebruiken veel maïsolie

Vel 3

Oppergod van de Moabieten is

Kamos

Oppergod van de Filistijnen is

.....

Oppergod van de Kanaänieten is

.....

Chiram was koning van de havenplaats

T.....

Vel 4

Het allerbelangrijkste feest van het volk Israël was het Loofhuttenfeest. Dat werd gevierd in de vierde maand van het jaar 47 dagen na het Pascha. Het Paschafeest is een herinnering aan de uittocht uit Egypte en werd in de zevende maand van het jaar gevierd. Zeven weken later was er een oogstfeest dat wij Pinksteren noemen, maar toen wel het Wekenfeest werd genoemd. Nieuwjaarsdag in Israël viel op de eerste dag van de eerste maand. De naam van de maand was Tisri. Tien dagen na het begin van het Nieuwe jaar vierden de Israëlieten de Grote Verzoendag.

**Kerkgenootschap der Zevende-dags Adventisten
Afdeling Vorming en Toerusting
Amersfoortseweg 18
3712 BC Huis ter Heide**